

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Оборотні кошти підприємства та оцінка ефективності їх
використання»**

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 402-ЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Мізь А. І.

Керівник: к.е.н., доцент Скриль В.В.

Рецензент: зав. кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу,
к.е.н., доц., Чижевська М.Б.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Мізь А. І.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Мізь А. І.

Полтава, 2022 року

АНОТАЦІЯ

Мізь А. І. «Оборотні кошти підприємства та оцінка ефективності їх використання». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2022.

Робота містить 88 сторінок, 6 таблиць, 10 рисунків, список літератури з 83 джерел та 3 додатки.

Ключові слова: оборотні кошти, оборотні активи, ефективність використання, запаси, гроші, дебіторська заборгованість.

Мета роботи – проведення оцінювання оборотних коштів підприємства та підвищення ефективності їх використання.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання структури, динаміки й ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів оцінювання та підвищення ефективності використання оборотних коштів ТОВ «ЛІВН Лімітед».

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням сутності оборотних коштів підприємства та їх видів, узагальненням методичних підходів до оцінювання ефективності використання оборотних коштів, проведенням аналізу показників оборотності активів ТОВ «ЛІВН Лімітед» та фінансових показників його діяльності і обґрунтуванням напрямів підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.

ANNOTATION

Miz A. I. "Working capital of the enterprise and assessment of the effectiveness of its use". Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" – National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2022.

The work contains 88 pages, 6 tables, 10 figures, bibliography from 83 sources and 3 appendices.

Keywords: working capital, current assets, efficiency, inventories, money, receivables.

The purpose of the work – assessment of working capital of the enterprise and improving the efficiency of their use.

The object of study is the process of assessing the structure, dynamics and efficiency of enterprise working capital.

The subject of research is a set of theoretical and practical aspects of evaluating and improving the efficiency of LVN Limited working capital.

The final work considers a set of issues related to the study of the enterprise working capital essence and their types, generalization of methodological approaches to assessing the efficiency of working capital, analysis of LVN Limited asset turnover and financial indicators of its activities and substantiation of improving the enterprise working capital efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Сутність оборотних коштів підприємства та джерела їх формування.....	6
1.2. Методичні підходи до нормування та оцінювання ефективності використання оборотних коштів підприємства.....	14
1.3. Принципи ефективного використання оборотних коштів підприємства...	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ТОВ «ЛІВН ЛІМІТЕД».....	39
2.1. Дослідження структури, динаміки та джерел формування оборотних активів підприємства у складі його майна	39
2.2. Оцінювання показників ефективності використання оборотних коштів ТОВ «ЛІВН Лімітед».....	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	57
3.1. Заходи з підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства на основі факторного аналізу їх оборотності	57
3.2. Рекомендації щодо удосконалення фінансової політики підприємства щодо дебіторів	62
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	88

				ВР 402-ЕФ 18107			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	Оборотні кошти підприємства та оцінка ефективності їх використання	Літ.	Арк.	Акрушів
Розроб.	Мізь А.І.				3	88	
Перевір.	Скриль В.В.				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
Н. Контр.	Скриль В.В.						
Затверд.	Птаценко Л.О.						

ВСТУП

У сучасних кризових умовах погіршення загального фінансового стану підприємств України відбувається, у тому числі, через нераціональне використання ними оборотних коштів. Оборотним активам належить одне з ключових місць у забезпеченні безперебійного виробничого процесу та збуту продукції, адже саме оборотні активи повинні знаходитися у достатньому розмірі на всіх стадіях обороту. За сучасних умов перед виробничими підприємствами часто виникає проблема недостатності оборотних коштів для забезпечення безперебійної виробничо-господарської діяльності. Тому обрана тема дослідження є незаперечно актуальною.

Визначення сутності видів та особливостей формування та використання оборотних активів приділено багато уваги у науковій літературі, зокрема такими вченими, як Майєрс С., Бланк І. О., Круш П. В., Білик М. Д., Ковальчук І. В., Клименко О. В., Гулевич В.О. Однак теоретичні положення, викладені у цих роботах, і практичні висновки, зроблені в них на основі узагальнення фактичного матеріалу, показують, що ряд теоретичних питань щодо аналізу оборотних коштів підприємств ще недостатньо досліджені і потребують додаткового вивчення.

Мета роботи – проведення оцінювання оборотних коштів підприємства та підвищення ефективності їх використання.

Для досягнення цієї мети у ході дослідження необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити сутність оборотних коштів підприємства та джерела їх формування;
- узагальнити методичні підходи до нормування та оцінювання ефективності використання оборотних коштів підприємства;
- охарактеризувати принципи ефективного використання оборотних коштів підприємства;

- провести аналіз структури, динаміки та джерел формування оборотних активів ТОВ «ЛВН Лімітед» у складі його майна;
- оцінити показники ефективності використання оборотних коштів ТОВ «ЛВН Лімітед»;
- обґрунтувати заходи з підвищення ефективності використання оборотних коштів ТОВ «ЛВН Лімітед» на основі факторного аналізу їх оборотності;
- надати рекомендації щодо удосконалення фінансової політики підприємства щодо дебіторів.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання структури, динаміки й ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів оцінювання та підвищення ефективності використання оборотних коштів ТОВ «ЛВН Лімітед».

Для вирішення поставлених завдань у процесі дослідження було використано метод порівняння, узагальнення, економічного і статистичного аналізу, групування, логічної аргументації.

Інформаційну основу роботи становили наукові праці українських та закордонних вчених економістів, законодавчі і нормативні акти, фінансова звітність ТОВ «ЛВН Лімітед».

Робота складається зі вступу, основної частини і висновки. У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням сутності оборотних коштів підприємства та їх видів, узагальненням методичних підходів до оцінювання ефективності використання оборотних коштів, проведенням аналізу показників оборотності активів ТОВ «ЛВН Лімітед» та фінансових показників його діяльності і обґрунтуванням напрямів підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Отримані у процесі дослідження результати, а саме рекомендації з підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства, мають практичну цінність і зможуть бути використані у подальшій діяльності ТОВ «ЛВН Лімітед».

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність оборотних коштів підприємства та джерела їх формування

Для збереження безперебійної діяльності суб'єкта господарювання в сучасних кризових умовах важливим питанням є забезпеченість виробничого процесу активами в необхідній кількості та їх ефективне використання для нормального функціонування підприємства. В цілому, категорія «активи» за Національними стандартами бухгалтерського обліку характеризується двома основними умовами: суб'єкти господарювання повинні мати право власності на активи, а також має бути можливість отримання економічних вигод від їх використання в майбутньому.

Існують різні точки зору щодо сутнісної характеристики активів підприємства. Так, Науменко В.І. та Райзберг Б.А. розуміють під активом сукупність майна та грошових коштів, які належать підприємству. Бернар І. розглядав актив, як сукупність належного суб'єкту господарювання власного майна та рахунків з дебіторами. Мочерний С.В. наводить більш глибоке трактування активів як сукупності майна, інтелектуальної власності, грошових ресурсів, що належать підприємству та сформовані за рахунок засобів власників та інших осіб [1]. Фамінський І.П. відносить до активів матеріальні цінності, цінні папери, різного роду вклади до банків, готівку, а також нематеріальні активи («гудвіл», патенти, авторські свідоцтва, торгові марки тощо), що належать підприємству [2].

Одним із головних завдань вітчизняного бізнесу є оптимальне поєднання наявних активів, забезпечення ефективності їх використання та постійне покращення фінансових результатів.

Залежно від участі активів у виробничому процесі та інших характеристик їх поділяються на необоротні, які мають тривалий період використання у процесі фінансово-господарської діяльності, та оборотні, котрі використовуються протягом одного виробничого циклу або менше одного року. Вагома роль у формуванні ресурсів підприємства належить саме оборотним активам, склад і структура яких впливає на фінансовий стан підприємства та визначає перспективи подальшого розвитку.

Потрібно акцентувати увагу на тому, що економічна сутність оборотних активів визначається їх роллю в організації поточної діяльності підприємства: знаходячись у постійному русі вони здійснюють безперервний кругообіг форм вартості, в результаті якого відбувається постійне відновлення процесу виробництва. Сучасна економічна наука характеризується відсутністю єдиних підходів до трактування категорії «оборотні активи». Аналізуючи існуючі в економічній літературі визначення цього поняття, можна дійти до висновку, що більшість авторів у характеристиці оборотних активів акцентують увагу на матеріально-речовий складовий активів підприємства, обслуговуванні поточного господарського процесу, споживанні протягом одного року або одного операційного циклу (виходячи з цього необхідно також підкреслити високий рівень ліквідності оборотних активів і, як наслідок, значний вплив на платоспроможність підприємства) [3, с. 65].

Таким чином, схилиємося до думки, що оборотні активи –це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [23]. У своїх працях І. О. Бланк під оборотними активами розуміє сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства і повністю споживаються протягом одного операційного циклу [14].

У науковій літературі оборотні активи часто ототожнюють з поняттям «оборотні засоби» та «оборотні кошти».

А. М. Бірман визначає оборотні кошти як кошти підприємства, вкладені в оборотні виробничі фонди та фонди обігу [17]. Т. О. Примає вважає, що оборотні кошти – це сукупність грошових засобів підприємства, необхідних для формування та забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів та фондів обігу [19]. І. В. Зятковський у своїй праці розглядає таке поняття, як обігові кошти і розуміє під ними грошові кошти, авансовані в обігові виробничі фонди і фонди обігу, які забезпечують безперервність процесу виробництва і проведення розрахунків. Також часто зустрічається поняття «оборотні засоби» (В. Н. Копоруліна, С. В. Мочерний), під якими розуміють, те що і під оборотними коштами [15].

Отже, за участю у виробничому процесі та у балансі підприємства оборотні кошти відображенні в розділі 2 «Оборотні активи», й під ними слід розуміти частину загальних активів підприємств у вартісному виразі, яка в процесі кругообігу набуває функціональної форми оборотних виробничих фондів і фондів обігу. У своєму русі оборотні кошти проходять послідовно три стадії: грошову, виробничу і товарну.

За результатами узагальнення існуючих підходів до трактування змісту поняття оборотних активів, під оборотними коштами промислового підприємства слід розуміти сукупність таких матеріальних та грошових цінностей, котрі обслуговують його поточну фінансово-господарську діяльність, внаслідок високого рівня ліквідності забезпечують платоспроможність підприємства знаходяться у постійному кругообігу і в повному обсязі переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції.

Оборотні активи є одним з найважливіших елементів виробничого процесу на підприємстві. Обґрунтована їх класифікація створює можливість визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела формування оборотних коштів, а також правильно організувати їх бухгалтерський облік.

Узагальнимо види оборотних активів за основними класифікаційними ознаками [11]:

- 1) за функціональним призначенням вони поділяються на:

– оборотні виробничі фонди. Це ті активи які безпосередньо беруть участь у процесі виробництва (сировина і матеріали, тара, запасні частини, малоцінні швидкозношувані предмети та інші);

– фонди обігу. Це такі активи які залучаються і безпосередньої участі у процесі виробництва не беруть (готова продукція на складі, грошові кошти і їх еквіваленти тощо).

2) за принципами організації оборотні активи поділяються на:

– нормовані (які можуть бути точно визначені як заплановані величини: матеріали, паливо);

– ненормовані (ті в яких складно або неможливо визначити як заплановані величини).

3) за джерелами формування активи поділяються на власні, позикові і залучені:

– власними оборотними активами є такі, які характеризують ту їх частину, що сформована за рахунок власного капіталу підприємства;

– позиковими називають грошові кошти, які підприємство залучає у формі кредитів для покриття тимчасових витрат;

– залучені оборотні активи це кошти, які є в наявності підприємства і які тимчасово перебувають в обігу підприємства але не належать йому.

4) за ступенем ліквідності і ризику оборотні активи поділяються на:

– низьковисоколіквідні (кошти в касі установи, на поточних або депозитних рахунках (строком до одного року) у банку та державні цінні папери або цінні папери, випущені під гарантію держави);

– середньоліквідні (всі форми дебіторської заборгованості, крім короткострокової та безнадійної; запаси готової продукції, призначеної для реалізації);

– ліквідні (це короткострокові й іноді довгострокові позики, факторингові операції, інвестиційні цінні папери, лізингові операції);

– неліквідні (це прострочені позики, деякі цінні папери, меблі, техніка і споруди).

Обґрунтована і повна класифікація оборотних активів має не лише наукове, але й практичне значення, оскільки дозволяє побудувати правильну систему обліку та аналізу наявності і руху оборотних активів, а також забезпечує ефективне управління цими активами для безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

Оборотні активи як елемент ресурсного потенціалу призначені для організації забезпечення безперервного й планомірного процесу господарської діяльності, що може бути досягнуто за умов забезпечення обсягу товарообороту відповідно до попиту цими видами активів. Тому достатність як критерій оптимальності передбачає наявність такої величини оборотних активів, яка дозволить досягти запланованого обсягу і структури товарообороту та безперебійного фінансування поточних потреб за умов збереження або скорочення тривалості операційного циклу.

Система фінансування оборотних активів повинна забезпечити в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства своєчасне і повне задоволення його потреби в оборотних засобах.

Підприємства формують оборотні активи за рахунок коштів бюджетів різних рівнів, засновників, пайових внесків членів колективу, внесків іноземних учасників (для спільних підприємств), виручки від реалізації цінних паперів (акцій) і т.п. Перераховані ресурси утворюють початковий оборотний капітал. При дефіциті цих ресурсів для формування оборотних активів підприємства можуть залучати банківський кредит та інші позики.

Для підприємств, які здійснюють свою діяльність, фінансування оборотних активів зводиться до покриття збільшення планової потреби в оборотних засобах (приросту нормативу власних оборотних засобів, додаткової потреби, що виникає при тимчасових фінансових труднощах, витратах, які виникають в процесі придбання короткострокових цінних паперів).

Важливість питань, пов'язаних з джерелами формування оборотних активів, обумовлена тим, що від цього залежить швидкість обороту і ефективність їх використання. Крім цього, важливість питань формування оборотних

активів пов'язана також з тим, що кон'юнктура ринку постійно змінюється й потреби підприємства в оборотних коштах нестабільні. Покрити ці потреби лише за рахунок власних джерел стає практично неможливо. До того ж ефективність використання позикових засобів у ряді випадків виявляється вищою, ніж використання власних.

В умовах сьогодення для більшості підприємств України притаманна нестача оборотних активів, що є однією з основних причин їх збиткової роботи. Як відомо, джерела формування оборотних коштів поділяються на власні, позикові і залучені (рис. 1.1).

Власні	Позикові	Залучені
<ul style="list-style-type: none"> • Частина статутного капіталу • Збільшення статутного капіталу • Чистий прибуток • Вільні амортизаційні відрахування • Залишки резервів, утворених за рахунок прибутку • Страхові відшкодування • Бюджетні асигнування 	<ul style="list-style-type: none"> • Заборгованість за авансами замовників • Стійка кредиторська заборгованість перед постачальниками • Стійка заборгованість за заробітною платою та нарахуваннями на неї • Стійка заборгованість за платежами до бюджету 	<ul style="list-style-type: none"> • Короткотермінові кредити банків • Емісія облігацій • Комерційні кредити • Бюджетні кредити • Кошти міністерства, отримані на умовах повернення

Рис. 1.1. Джерела формування оборотних коштів підприємства

Власними називаються кошти підприємств, якими покривають мінімальні розміри оборотних активів (запасів і витрат), необхідні для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва та реалізації продукції. Вони постійно перебувають на підприємстві і строк користування ними не встановлюється. У цьому разі важливо забезпечити відповідність власних джерел фактичній наявності оборотних активів, оскільки і їх надлишок або нестача негативно впливають на ефективність їх використання і виробництво загалом [24]. Позиковими є кошти, які підприємства отримують у вигляді банківських

кредитів з метою створення сезонних запасів матеріальних цінностей та покриття витрат виробництва. Ці кошти надаються підприємствам на певний строк, після завершення якого вони мають бути повернуті банку. Залученими називаються кошти, що не належать підприємству, проте внаслідок діючої системи розрахунків перебувають у його обігу.

Порядок формування джерел створення оборотних активів на підприємствах залежить від форми власності, покладеної в основу функціонування підприємства, специфіки його організаційної побудови та інших факторів. Джерела формування власних оборотних активів державних підприємств при їх організації визначаються вищою організацією. Як правило, це кошти бюджету, інших однотипних підприємств, централізовані кошти вищих органів управління. На підприємствах з колективною формою власності у момент їх відкриття оборотні активи формуються за рахунок грошових і матеріальних внесків засновників, безповоротних внесків інших підприємств та громадян.

У подальшій роботі підприємств їх оборотні активи можуть поповнюватися за рахунок власних фінансових ресурсів (прибутку), залучених, позикових та інших джерел (додаткових внесків підприємств, дотацій з бюджетів, благодійних внесків юридичних та фізичних осіб). Власні джерела, що спрямовані на створення оборотних активів на підприємствах, зараховуються до статутного фонду, утворюючи статутний капітал.

Джерела формування оборотних активів відображаються в пасиві бухгалтерського балансу підприємства. Логіка побудови балансу, як основної фінансової моделі підприємства, підказує, що кожна стаття активів повинна мати джерело фінансування. Для діючих підприємств коло можливих джерел поповнення залежить від фінансового стану та результативності економічної діяльності. Власним джерелом поповнення оборотних активів є прибуток. Однак цим джерелом володіють тільки прибуткові підприємства, в яких вартість вкладеного оборотного капіталу після завершення кругообігу збільшується за ра-

хунок частини отриманого чистого прибутку. А у збиткових підприємств вартість вкладеного оборотного капіталу, навпаки, зменшується на величину отриманих збитків.

Серед джерел формування оборотних коштів слід виділити перш за все власний капітал підприємства у вигляді таких його елементів, як:

- статутний фонд (пайові внески членів-засновників, внески іноземних учасників, надходження від емісії цінних паперів);
- відрахування від прибутку;
- цільове фінансування та цільові надходження (з бюджету, галузевих і міжгалузевих позабюджетних фондів);
- приріст сталих пасивів (мінімальна заборгованість із заробітної плати працівникам, відрахування на обов'язкове пенсійне забезпечення);
- страхування (на соціальне страхування, резерв майбутніх платежів, авансування покупців).

Не менш важливим власним джерелом формування оборотних активів є вільні залишки амортизаційних відрахувань. Хоча безпосереднє призначення амортизації – це фінансування відтворення основного капіталу, але процес нагромадження її необхідного обсягу для здійснення капітальних інвестицій довготривалий. Протягом цього періоду амортизацію можна тимчасово використовувати як джерело поповнення оборотного капіталу.

Проте у процесі діяльності підприємство має реальну змогу поповнювати найбільшу частину майна за рахунок коштів, що йому не належать, але постійно перебувають у його обігу і можуть бути використані в сумі їх мінімальних залишків. Це мінімальна заборгованість із оплати праці та тимчасово вільні залишки резерву на покриття майбутніх платежів, заборгованість бюджету та державним цільовим фондам тощо. Названі ресурси формують планову кредиторську заборгованість підприємства. На практиці її прирівнюють до власного оборотного капіталу. Однак в умовах ринкового господарювання функція такого джерела поповнення обмежується, оскільки щодо всіх поточних зобов'язань зменшується період їх перебування на підприємстві.

Власний капітал та довгострокові зобов'язання об'єднуються у, так звані, постійні пасиви. Короткострокові кредити і позики, кредиторська заборгованість й та частина довгострокових зобов'язань, термін погашення якої настає в поточному періоді, складають короткострокові (поточні) пасиви. Існують і, так звані, прирівняні до власних додаткові привернуті джерела, які раніше мали назву стійких пасивів. Це перш за все мінімальна заборгованість по оплаті праці і відрахуванням на соціальні потреби, тимчасово вільні цільові кошти підприємства, мінімальна заборгованість по податках до бюджетів різних рівнів, резерви майбутніх витрат, доходи майбутніх періодів і т. д.

При недостатності власних та прирівняних до них ресурсів для фінансування оборотних активів залучаються позикові кошти. До позикових джерел формування оборотних засобів відносяться в основному короткострокові кредити і позики. Перш за все це банківські і комерційні кредити, позики. Як правило, вони покривають тимчасову, додаткову потребу в ресурсах. Основні напрями залучення кредитів для формування оборотних засобів: кредитування сезонних запасів сировини, матеріалів і витрат; тимчасовий дефіцит власних оборотних засобів.

1.2. Методичні підходи до нормування та оцінювання ефективності використання оборотних коштів підприємства

Прибуткова діяльність підприємств в умовах воєнного стану залежить, у першу чергу, від вмілого формування і використання оборотних активів підприємства, що забезпечують безперебійність виробничого процесу. Ефективне використання оборотних активів представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування. У цьому контексті з методичної точки зору важливим є процес нормування оборотних активів, що передбачає обчислення частини оборотних

активів (запасів та витрат), потрібної підприємству для забезпечення нормального, неперервного процесу виробництва, реалізації продукції та розрахунків. В умовах сьогодення сформувалась сукупність причин, що зумовлюють необхідність нормування оборотних активів на підприємствах, головні з яких відображені на рис. 1.2.

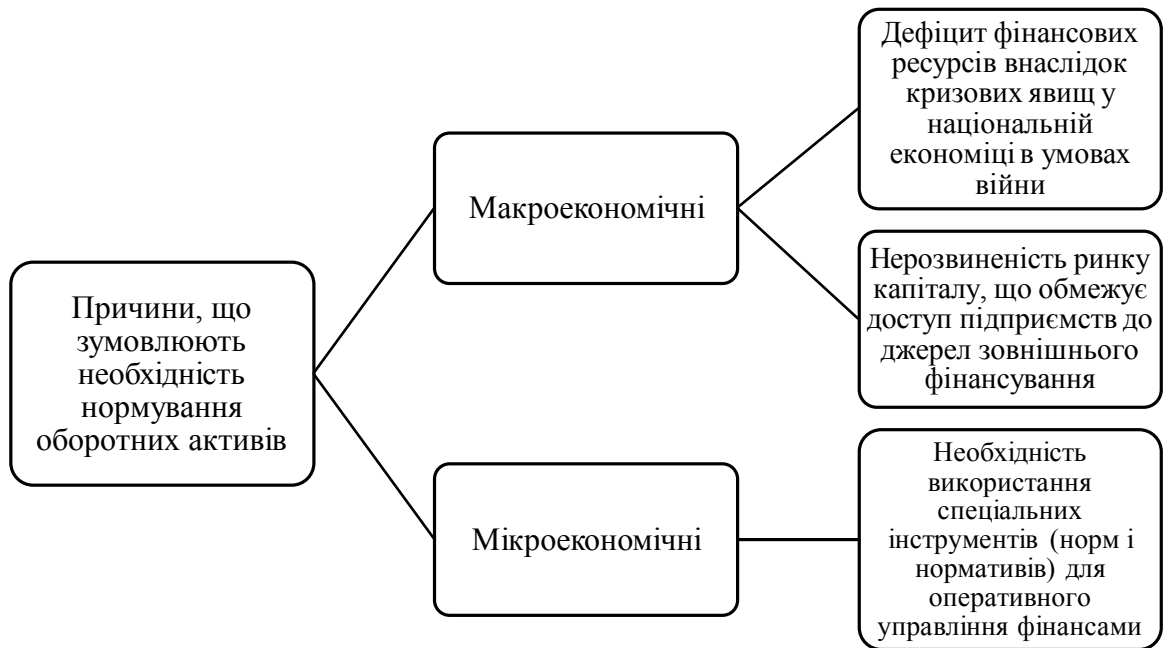

Рис. 1.2. Основні причини, що зумовлюють необхідність нормування оборотних активів підприємства

Норматив – це мінімальний розмір власних оборотних активів у грошовому вираженні, необхідний підприємству для забезпечення нормального, безперебійного процесу виробництва, реалізації продукції й розрахунків.

Нормування оборотних активів включає розробку й установлення кожним підприємством економічно обґрунтованих норм по окремих видах матеріальних цінностей, що ним використовуються, витрат виробництва і розрахунок нормативу власних оборотних активів у грошовому вираженні на кінець періоду (року, кварталу), з метою прискорення їх оборотності й найбільш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Нормування оборотних активів може здійснюватись методом прямого рахунку, аналітичним методом або методом коефіцієнтів. Метод прямого розрахунку дозволяє найбільш точно визначити потребу в оборотних активах, так як враховує всі організаційно-технологічні, технічні, транспортні та інші характерні особливості, досвід і стан розрахунків. Обґрунтований розрахунок здійснюється за кожним елементом оборотних активів з врахуванням завдань виробничого плану, постачання та збуту. Аналітичний метод визначення потреби в оборотних активах базується на здійсненні розрахунків з врахуванням середніх фактичних залишків та змін обсягів виробництва. При цьому здійснюється коригування з врахуванням зайвих і непотрібних запасів, неліквідів, які, можливо, мали місце в попередньому періоді. Коефіцієнтний метод дозволяє здійснити розрахунок потреби в оборотних активах з урахуванням тенденцій і співвідношень в змінах обсягу виробництва та окремих видів запасів і затрат. Частина з них знаходиться в прямій пропорційній залежності від змін в обсягу виробництва – сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, незавершене виробництво, готова продукція на складі, інша ж частина залежить в значно меншій мірі – малоцінні і швидкозношувані предмети, запчастини для ремонтів, витрати майбутніх періодів тощо. [41,с.100]

Використання того або іншого методу розрахунку нормативів власних оборотних активів залежить від часу функціонування й рівня економіки підприємств. При створенні підприємств, а також в умовах їхнього функціонування найбільше доцільно для розрахунку нормативів власних оборотних активів застосовувати метод прямого рахунку.

Норматив власних оборотних активів на сировину, основні матеріали й напівфабрикати визначається множенням вартості одноденної їхньої витрати в планованому році на норму запасу в днях. У вигляді формули це може бути представлено так:

$$H = O * N \quad (1.1)$$

де Н – норматив власних оборотних активів, грн.; О – одноденна витрата сировини, матеріалів і напівфабрикатів, грн.; N – норма оборотних активів, днів.

Норма оборотних активів по кожному виді або однорідній групі матеріалів урахує час їхнього перебування в поточних, страхових, транспортних, технологічному запасах, а також час, необхідний для вивантаження, доставки, прийому й складування матеріалів. При цьому одноденна витрата сировини, матеріалів і напівфабрикатів визначається розподілом вартості їх річного витрачання у планованому періоді на 360 днів.

Поточний запас – основний вид запасу сировини, матеріалів і напівфабрикатів. На розмір поточного запасу впливають: періодичність поставок матеріалів по договорах (цикл постачання) та обсяг їх споживання у виробництві.

При поставках матеріалів за графіком і щоденним їхнім споживанням у виробництві рівними партіями середній інтервал між поставками, тобто цикл постачання, розраховується шляхом розподілу 360 днів на число планованих поставок. При місцевих поставках середній інтервал визначається шляхом розподілу оптимальної з погляду економічної доцільності партії матеріалів на їхнє середньоденне споживання. Норма оборотних активів у поточному запасі приймається, як правило, у розмірі 50% середнього циклу постачання, що обумовлено поставкою матеріалів декількома постачальниками й у різний термін.

Страховий запас – другий по величині вид запасу, що визначає загальну норму. Страховий, або гарантійний, запас необхідний на кожному підприємстві для гарантії безперервності процесу виробництва у випадках порушення умов і строків поставок матеріалів контрагентами, транспортом або відвантаження некомплектних партій. Страховий запас створюється, як правило, у розмірі 50% поточного запасу, але може бути й менше цієї величини залежно від розташування постачальників й імовірності перебоїв у поставках.

Транспортний запас створюється у випадку перевищення строків вантажообігу в порівнянні зі строками документообігу.

Технологічний запас створюється в період підготовки матеріалів до виробництва, включаючи аналіз і лабораторні випробування. Цей запас враховується в тому випадку, якщо він не є частиною процесу виробництва. Наприклад, при підготовці до виробництва деяких видів сировини й матеріалів необхідно час на підсушування, розігрів, доведення до певних концентрацій і т.п.

Час на вивантаження, доставку, приймання й складування матеріалів, також приймається в розрахунок норми запасу сировини, основних матеріалів і покупних напівфабрикатів. Норми цього часу встановлюються по кожній операції на середній розмір поставки на підставі технологічних розрахунків або за допомогою хронометражу.

Додаванням обчислених по окремих операціях норм оборотних активів по відповідному виду сировини, матеріалів і напівфабрикатів одержують загальну норму. Множенням загальної норми на вартість одноденних витрат відповідного виду цінностей визначають норматив.

Запаси палива на підприємствах створюються, як правило, у розмірі мінімальних залишків, з урахуванням зміни його споживання (витрати) у планованому році. Норматив же по цьому виду цінностей визначається аналогічно нормативу по сировині, основним матеріалам і покупним напівфабрикатам.

Норматив власних оборотних активів на допоміжні матеріали визначається множенням норми запасу в днях на вартість одноденних їх витрат. При цьому норми по видах допоміжних матеріалів обчислюються в такому ж порядку, як і по основних матеріалах.

Норматив на запаси тари розраховується множенням норми в днях на вартість одноденного обороту тари по видах. Норма оборотних активів по тарі визначається залежно від джерел надходження (способу заготівлі) і порядку використання. Розрізняють тару покупну, власного виробництва, поворотну й безповоротну. По покупній тарі, призначеної для пакування готової продукції, норма оборотних активів встановлюється так само, як по сировині, основним матеріалам і покупним напівфабрикатам – виходячи з інтервалів поставок. По тарі власного виробництва, вартість якої врахована в ціні готової продукції,

норма запасу визначається проміжком часу від виготовлення тари до пакування в неї продукції, призначеної до відвантаження. По поворотній тарі норма оборотних активів складається із часу одного обороту тари, що включає період з моменту оплати тари з матеріалами до здачі документів у банк на відвантажену постачальникові тару. Норматив оборотних активів по тарі в цілому дорівнює сумі добутоків одноденного обороту (витрати) тари по видах на норму запасу в днях.

Для своєчасного проведення капітальних і поточних ремонтів машин, транспортних засобів й устаткування підприємства повинні мати певні запаси запасних частин і ремонтних матеріалів. Норматив на запасні частини для ремонту машин, устаткування й транспортних засобів може обчислюватися двома методами: метод прямого рахунку й укрупненим методом.

При методі прямого рахунку кількість запасних частин й їхня вартість, необхідні для проведення капітального й поточного ремонтів у планованому році, визначаються на підставі кошторисів, складених на ремонт відповідних видів машин, транспортних засобів й устаткування. Однак, оскільки цей метод скрутний, розрахунок нормативу на запасні частини можна робити укрупненим методом.

При укрупненому методі вирахування нормативу виробляється виходячи з норми, обумовленої в абсолютних величинах, і вартості машин, устаткування й транспортних засобів. При цьому норма оборотних активів обчислюється в абсолютних величинах розподілом вартості середньорічного залишку запасних частин на середню вартість машин, транспортних засобів й устаткування. А норматив визначається множенням норми (у грн., коп.) на балансову (первісну) вартість машин, транспортних засобів й устаткування, наявних на кінець планованого року.

Витрати у незавершеному виробництві складають всі витрати, вкладені у вартість початих, але незакінчених виробів, що перебувають на різних стадіях виробничого процесу з моменту першої операції до здачі готової продукції

на склад. Величина нормативу оборотних активів для незавершеного виробництва, залежить від обсягу й видів виробленої продукції, тривалості виробничого циклу, собівартості продукції й характеру наростання витрат у процесі виробництва. Розрахунок нормативу оборотних активів у незавершеному виробництві виробляється по формулі:

$$H = Z_0 * D_{пц} * K, \quad (1.2)$$

де H – норматив власних оборотних активів; Z_0 – одноденні витрати на виробництво продукції в IV кварталі; $D_{пц}$ – тривалість виробничого циклу (дні); K – коефіцієнт наростання витрат.

Одноденні витрати визначаються розподілом витрат на випуск валової продукції в оцінці по виробничій собівартості четвертого кварталу планованого року на 90 днів. Коефіцієнт наростання витрат відбиває характер наростання витрат у незавершеному виробництві по днях виробничого циклу.

Всі витрати в процесі виробництва підрозділяються на одноразові й наростаючі. До одноразового ставляться такі витрати, які здійснюються на початку виробничого циклу. Вони включають витрати сировини, основних матеріалів, покупних напівфабрикатів. Інші витрати вважаються наростаючими. Наростання витрат у процесі виробництва може відбуватися рівномірно й нерівномірно. При рівномірному наростанні витрат середня вартість незавершеного виробництва обчислюється як сума всіх одноразових витрат і половини наростаючих витрат.

При рівномірному наростанні витрат коефіцієнт обчислюється по формулі:

$$D_0 = (Z_e + 0.5Z_n) / (Z_e + Z_n), \quad (1.3)$$

де D_0 – коефіцієнт наростання витрат; Z_e – одноразові витрати; Z_n – наростаючі витрати.

При нерівномірному наростанні витрат по днях виробничого циклу коефіцієнт наростання витрат визначається по формулі:

$$ДО = З / П \quad (1.4)$$

де З – середня вартість виробу в незавершеному виробництві; П – виробнича собівартість виробу.

До готової продукції відносяться вироби, закінчені виробництвом, прийняті відділом технічного контролю й здані на склад. Норматив оборотних активів на залишки готової продукції визначається як добуток норми оборотних активів у днях на вартість одноденного випуску товарної продукції в майбутньому році по виробничій собівартості. У вигляді формули це можна представити в такий спосіб:

$$Н = У / Д * Т \quad (1.5)$$

де Н – норматив оборотних активів на готову продукцію, грн.; У – випуск товарної продукції в четвертому кварталі майбутнього року (при рівномірно наростаючому характері виробництва) по виробничій собівартості, грн.; Д – кількість днів у періоді (90); Т – норма оборотних активів на готову продукцію, днів.

При цьому норма оборотних активів на запаси готової продукції (у днях) складається з наступних елементів: часу, необхідного для комплектування виробів для поставки; часу на пакування продукції; часу на оформлення до банку платіжних документів. Визначення часу на зазначені види операцій здійснюється розрахунковим методом (хронометражем).

До витрат майбутніх періодів належать витрати, понесені у поточному періоді, що відносяться на собівартість продукції в наступні періоди (витрати по освоєнню нових видів продукції, удосконалюванню технологій виробництва, а також витрати на підписку періодичних видань, орендна плата, тощо).

Норматив на витрати майбутніх періодів визначається в такий спосіб:

$$H = P_{нг.} + P_{пг.} - C, \quad (1.6)$$

де H – норматив власних оборотних активів на витрати майбутніх періодів; $P_{нг.}$ – сума витрат майбутніх періодів на початок планованого року; $P_{пг.}$ – сума витрат майбутніх періодів, які будуть зроблені в планованому році по відповідних кошторисах; C – сума витрат майбутніх періодів, що включає в собівартість продукції планованого року.

Такий порядок розрахунку нормативів власних оборотних коштів по їхніх окремих елементах методом прямого рахунку додаванням сум приватних нормативів одержують сукупний норматив по підприємству в цілому.

Вирахування нормативу по оборотних активах, розмір яких залежить від зміни обсягу виробництва, розраховується множенням діючого нормативу по цих елементах оборотних активів на відсоток зміни обсягу виробництва, а по оборотних активах, розмір яких не залежить від зміни обсягів виробництва, – множенням діючого нормативу по цих видах оборотних активів на 50% приросту обсягу виробництва. Обчислена сума сукупного нормативу на планований рік з урахуванням зміни обсягів виробництва коректується на встановлений розмір прискорення оборотності оборотних активів у планованому.

Сукупний норматив власних оборотних активів на кінець планованого року визначається додаванням сум нормативів, розрахованих по окремих елементах нормованих запасів цінностей, і витрат виробництва. Він визначає загальну потребу господарюючого суб'єкта в оборотних активах, необхідних для забезпечення нормального процесу виробництва, реалізації продукції й розрахунків. Оскільки розрахований сукупний норматив на кінець планованого року в діючих підприємствах включає як норматив на початок планованого року, так і його приріст у планованому році, то визначають джерела покриття діючого нормативу і його приросту.

Значення нормування оборотних коштів полягає в такому.

По-перше, правильне визначення нормативу оборотних коштів забезпечує безперервність і безперебійність процесу виробництва.

По-друге, нормування оборотних коштів дає змогу ефективно використовувати оборотні кошти на кожному підприємстві.

По-третє, від правильно встановленого нормативу оборотних коштів залежить виконання плану виробництва, реалізації продукції, прибутку та рівня рентабельності.

По-четверте, обґрунтовані нормативи оборотних коштів сприяють зміцненню режиму економії, мінімізації ризику підприємницької діяльності.

Окрім формування оптимальних обсягів оборотних коштів важливим є їх ефективне використання. Оборотні активи підприємств весь час перебувають у русі, проходячи послідовно три стадії кругообігу: заготівельну, виробничу та реалізацій. Послідовне проходження оборотними активами стадії кругообігу із зміною форм вартості називається оборотністю. Оборотність характеризується тривалістю одного обороту у днях та кількістю обертів за певний (аналізований) період, тобто коефіцієнтом оборотності.

Економічними показниками використання оборотних активів є фондодвидача, фондомісткість, прибутковість, оборотність, коефіцієнт оборотності, розмір вивільнення (замороження).

Фондодвидача – показник, що характеризує рівень виробництва валової (товарної) продукції на одиницю оборотних активів. Визначається він діленням обсягу виробництва валової або товарної продукції у вартісному вираженні на 1000 грн оборотних активів.

Фондомісткість – показник, що характеризує розмір оборотних активів, які використовуються у виробництві одиниці валової (реалізованої) продукції. Визначається він діленням величини оборотних активів на 1000 грн виробленої або реалізованої продукції.

Прибутковість – показник, що характеризує рівень окупності сукупних витрат виробництва або його складових, у тому числі оборотних активів.

Визначається діленням обсягу балансового прибутку на 1000 грн середньорічної вартості оборотних активів.

Порівняння фактичної наявності оборотних коштів з нормативом дає змогу визначити брак або надлишок власних оборотних коштів. Брак власних оборотних коштів означає перевищення нормативу оборотних коштів над фактичною наявністю їх. Він може виникнути з вини самого підприємства, інших підприємств, у результаті зміни умов господарювання, не взятих до уваги своєчасно, через стихійне лихо та з інших причин.

Основними причинами браку власних оборотних коштів можуть бути: погана робота маркетингової служби; невиконання планів прибутку; слабка відповідальність підприємств за формування і збереження власних оборотних коштів та їх нецільове використання; несвоєчасне фінансування приросту нормативу оборотних коштів; наявність дебіторської заборгованості (несвоєчасні розрахунки) тощо. Брак власних оборотних коштів може виникати у зв'язку зі значним підвищенням цін у результаті інфляційних процесів.

До показників, що характеризують стан оборотних коштів, можна віднести коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства (Крв). Цей показник визначається як відношення вартості оборотних коштів до вартості майна підприємства [44, с. 107-108]:

$$\text{Крв} = \frac{M}{\Phi_n} \quad (1.7)$$

де Φ_n – фактична наявність (вартість оборотних коштів, грн.); M – вартість майна підприємства, грн.

Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів показує, яку частку у майні підприємства вони займають. Залежно від типу виробництва, виду продукції та інших чинників ця частка може бути різною. Але бажано, щоб вона забезпечувала можливість ритмічного, безперебійного виробництва і, у разі необхідності, швидкої ліквідності оборотних активів [45, с. 389].

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємствах використовуються різноманітні показники, найважливішим з яких є швидкість обертання. Даний показник обчислюється в днях і характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства здійснюють один оборот, тобто проходять всі стадії кругообороту на підприємстві [46, с. 107-108].

$$O = \frac{C \cdot T}{P} \quad (1.8)$$

де O – термін обертання оборотних коштів, днів; C – середні залишки нормованих оборотних коштів, грн.; T – тривалість періоду, за який обчислюється обертання, днів; P – обсяг реалізованої продукції, грн.

Тривалість обертання коштів – це синтетичний показник, здатний відображати одночасно результати процесу матеріального відтворення – обсяг реалізації створених товарів і наданих послуг за даний період – і ефективність використання в цьому процесі матеріальних засобів і коштів.

Обертання оборотних коштів обчислюється за планом і фактично. Порівнюючи фактичний час обертання з плановим, визначають прискорення або сповільнення обертання як щодо всіх нормованих оборотних коштів, так і щодо окремих їхніх статей. Унаслідок прискорення обертання оборотних коштів із обороту вивільняється частина коштів, що обраховується множенням фактичного одноденного обсягу реалізації продукції на дні прискорення обертання оборотних коштів.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів використовується коефіцієнт обертання, що визначається за формулою:

$$K_0 = \frac{P}{C} \quad (1.9)$$

де K_0 – коефіцієнт обертання оборотних коштів.

Цей показник характеризує кількість оборотів оборотних коштів за період, що аналізується. Що більше оборотів здійснюють оборотні кошти, то краще вони використовуються.

Коефіцієнт завантаження оборотних коштів є оберненим до коефіцієнта обертання показником і визначається за формулою:

$$K_z = \frac{C}{P} \quad (1.10)$$

де K_z – коефіцієнт завантаження оборотних коштів, коп.

Він характеризує участь оборотних коштів у кожній гривні реалізованої продукції. Що менше оборотних коштів припадає на 1 грн. обороту, то краще вони використовуються [45, с. 74].

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів можуть використовуватись коефіцієнт ефективності (прибутковість оборотних коштів) і рентабельність. Вони обчислюються за формулами [44, с. 107-108]:

$$K_e = \frac{\Pi}{C} \quad (1.11)$$

$$P = \frac{\Pi}{C} * 100 \quad (1.12)$$

де K_e – коефіцієнт ефективності оборотних коштів, коп.; Π – прибуток від реалізації продукції, грн.; P – рентабельність оборотних коштів, %.

Якщо K_e є абсолютним показником і характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних коштів, то P – відносний показник, що визначає ступінь використання оборотних коштів. Що більшим є значення першого і другого показників, то ефективніше використовуються оборотні кошти.

Основними показниками, що відображають ефективність використання оборотних активів, є коефіцієнти ділової активності та рентабельності. Показники ділової активності, які подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Систематизація показників ефективності використання оборотних активів за допомогою коефіцієнтів

№ з/п	Показник	Розрахунок	Характеристика
1	2	3	4
1	Коефіцієнт оборотності активів	$K_T = \frac{BP}{A}$	Характеризує, наскільки ефективно використовуються активи з точки зору обсягу реалізації, оскільки показує, скільки отримано чистої виручки на одиницю коштів, інвестованих у активи. Чисельно цей показник дорівнює фондоддачі оборотних засобів. Позитивним для діяльності підприємств є збільшення цього показника
2	Коефіцієнт завантаженості	$K_T = \frac{BP}{A}$	Характеризує, яка вартість оборотних засобів припадає на одну гривню вартості реалізованої продукції, що є також фондомісткістю одиниці продукції. Цей показник обернений до коефіцієнта оборотності. Чим менша ця величина, тим ефективніше використовуються оборотні засоби підприємства
3	Коефіцієнт оборотності обігових коштів	$K_{об} = \frac{\text{Число оборотів}}{\text{Обігові кошти}}$	Показує, скільки виручки припадає на одиницю обігових коштів. Позитивними змінами для підприємств вважають збільшення цього коефіцієнта
4	Період одного обороту обігових коштів	$T_{об} = \frac{360}{K_{об}}$	Показує середній період від витрачання коштів для виробництва продукції до отримання коштів за реалізовану продукцію. Позитивною тенденцією для підприємств є зменшення цього показника
5	Коефіцієнт оборотності запасів	$K_{o.z.} = \frac{C_{рп}}{З_{сер}}$	Показує кількість оборотних коштів, інвестованих у запаси. Позитивними змінами для підприємств вважають збільшення цього коефіцієнта
6	Період одного обороту	$T_3 = \frac{360}{K_{o.z.}}$	Відображає період, протягом якого запаси трансформуються в кошти. Позитивною для підприємства є тенденція до зменшення цього показника, якщо це не перешкоджає нормальному процесу виробництва та не загрожує дефіцитом матеріальних ресурсів
7	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{одз} = \frac{BP}{ДЗ_{сер}}$	Показує, у скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість. Позитивною тенденцією є збільшення даного коефіцієнта
8	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{в.к} = \frac{ЧВ}{ВК}$	Показує, скільки чистої виручки від реалізації продукції припадає на одиницю власного капіталу. Позитивною тенденцією для підприємств є збільшення даного показника

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
9	Коефіцієнт оборотності готової продукції	$K_{огн} = \frac{BP}{\Gamma\Pi_{сер}}$	Показує, у скільки разів виручка перевищує середні запаси готової продукції. Позитивною тенденцією для підприємства є збільшення цього показника
10	Власні оборотні кошти	$P_k = OA - KЗ$	Робочий, функціонуючий капітал (показує обсяг оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Наявність власних оборотних коштів означає не лише здатність платити поточні зобов'язання, але й можливість розширити виробництво. Позитивним є збільшення цього показника
11	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$K_{з.в.к.} = \frac{BOK}{OA}$	Показує абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Позитивною тенденцією є збільшення цього показника, а рекомендоване його значення – більше 0,1-0,2
12	Маневреність капіталу	$M_{p.k} = \frac{З}{PK}$	Показує частку запасів у власних обігових коштах, що обмежує свободу маневру власними коштами. Позитивною для підприємств є тенденція до зменшення даного показника. Збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності оборотних коштів, а в умовах інфляції – до залучення дорогих кредитів, що зменшує платоспроможність підприємств
13	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	$K_{заб} = \frac{BOK}{З}$	Показує, наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними джерелами фінансування. Позитивним для підприємств є збільшення даного показника
14	Коефіцієнт покриття запасів	$K_{п.з} = \frac{BK}{ЗЗ}$	Показує, скільки власних коштів і довгострокових зобов'язань припадає на одиницю коштів, вкладених в запаси. Позитивною тенденцією є збільшення даного показників
15	Рентабельність оборотних активів	$P_a = \frac{ЧП}{A}$	Характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку, тобто показує, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства. Позитивною тенденцією вважають ріст даного показника

Вагомими показниками, що розраховуються у процесі діагностики, є абсолютне та відносне вивільнення оборотних активів. За допомогою цих показників визначається вплив обсягу реалізації продукції та швидкості обертання оборотних активів на зміну їх розміру (потреби).

Абсолютне вивільнення розраховується за формулою (1.13):

$$\Delta OA_{\text{абс}} = (T_{\text{об.1}} - T_{\text{об.0}}) \cdot \frac{ЧВ_{\text{реал.1}}}{360}, \quad (1.13)$$

де $T_{\text{об.1}}$, $T_{\text{об.0}}$ – тривалість обертання оборотних коштів у звітному та базовому роках відповідно, дні; $ЧВ_{\text{реал.1}}$ – чиста виручка від реалізації продукції у звітному році, грн.

Відносне вивільнення визначається як:

$$\Delta OA_{\text{відн.}} = \frac{ЧВ_{\text{реал.1}} - ЧВ_{\text{реал.0}}}{K_{\text{об.0}}}, \quad (1.14)$$

де $ЧВ_{\text{реал.1}}$, $ЧВ_{\text{реал.0}}$ – чиста виручка від реалізації продукції у звітному та базовому роках відповідно, грн; $K_{\text{об.0}}$ – коефіцієнт оборотності оборотних активів у базовому році.

Результат розрахунку абсолютного вивільнення показує, наскільки зросла (зменшилась) потреба в оборотних активах в результаті прискорення їх обертання. Показник відносного вивільнення свідчить про збільшення (зменшення) потреби в оборотних активах у результаті зміни чистої виручки від реалізації продукції.

При проведенні діагностики важливим етапом є також визначення частки оборотних активів об'єкта досліджень у загальному обсязі оборотних активів галузі, регіону чи країни. Це дозволить порівняти діяльність об'єкта досліджень із іншими суб'єктами господарювання та вивчити вплив його результатів на розвиток економіки регіону та країни в цілому.

Наявність якісних результатів діагностики передбачає проведення поетапного дослідження оборотних активів і потребує доступу до всієї необхідної інформації. Достовірність результатів дозволяє приймати ефективні управлінські рішення і досягати поставлених цілей діяльності. Підприємства, які своєчасно виявляють наявні проблеми у формуванні та використанні майна, мають вищі шанси виходу з кризової ситуації, яка склалась чи загрожує в подальшому. Ефективність використання оборотних активів забезпечує підприємство належний майновий та фінансовий стан. Факторний аналіз показника оборотності оборотних активів дає можливість конкретизувати висновки щодо впливу чинників на зміну ділової активності господарюючого суб'єкта.

1.3. Принципи ефективного використання оборотних коштів підприємства

Для отримання максимально позитивного ефекту господарської діяльності керівництву будь-якого підприємства необхідна постійна проінформованість про стан грошових активів. Оборотні активи є чи не найважливішою складовою майна підприємства. Однією з головних умов успішної діяльності підприємства є створення та постійне вдосконалення стану та ефективності їхнього використання. Ринкові відносини постійно створюють нові умови їхньої організації. Кризові явища в економіці, її нестабільність, докорінні зміни фінансових відносин, висока інфляція, неплатежі змушують суб'єктів господарювання змінювати свою тактичну та стратегічну політику стосовно оборотних коштів, спонукають знаходити додаткові джерела поповнення, більш поглиблено вивчати проблему ефективності їхнього використання.

У сучасних умовах господарювання кожне підприємство робить головний акцент на вирішенні питань стабільності функціонування та отриманні прибутку. Для того, щоб досягти поставлених цілей, потрібно ефективно використовувати наявні активи підприємства, в яких значну роль відіграють оборотні кошти.

Нині для багатьох українських підприємств типовим наслідком економічної кризи стала гостра нестача оборотних коштів. Відомо, що існує пряма залежність між результатами діяльності підприємства і системою формування і використання його оборотних коштів, оскільки саме їх обґрунтований обсяг і оптимальна структура забезпечує підприємству достатній рівень платоспроможності. Для забезпечення ефективності функціонування підприємства варто постійно вдосконалювати процеси формування і використання оборотних активів, здійснюючи безперервний процес виробництва та реалізації продукції при мінімальному їх рівні.

Існують ряд принципів, що впливають на ефективність використання оборотних коштів підприємства та мусять обов'язково виконуватись на кожному етапі, а саме [27]:

1. Принцип державного підходу. Мається на увазі, що при оцінюванні фінансово-економічної діяльності, явищ та результатів такої діяльності за базу для управління обіговими коштами береться державний підхід. Тобто необхідно враховувати відповідність, у першу чергу законодавству, а також державній економічній, соціальній, екологічній та міжнародній політиці.

2. Вплив на процеси формування і використання оборотних коштів має бути комплексним та носити науковий характер. Тобто на основі глибокого вивчення положень діалектичної теорії пізнання, враховуючи основні вимоги економічних законів розвитку та використовуючи найновітніші досягнення науково-технічного прогресу, комплексно охоплювати усі ланки і сторони діяльності, всебічно розглядати причинні залежності в діяльності підприємств.

3. Принцип об'єктивності і точності, що ґрунтується на достовірності і точності інформації, на основі якої проводиться аналіз та оцінювання оборотних коштів. Вона повинна реально відображати об'єктивну дійсність і на її основі формуються висновки обґрунтовані аналітичними розрахунками.

4. Принцип системного підходу – об'єкт вивчення розглядається у цьому випадку як цілісна система, що динамічно розвивається та змінюється і вклю-

час набір складових елементів, що певним чином пов'язані у виробничому процесі. На будь-який складовий елемент впливають зовнішні чи внутрішні чинники, що важливо брати до уваги і вивчати з урахуванням взаємозалежностей певних конкретних елементів між собою.

5. Принцип оперативності, який полягає у тому, що чим швидше на підприємстві оцінюється поточна ситуація та на основі цього приймаються і впроваджуються управлінські рішення, тим ефективніше може суб'єкт господарювання підлаштовуватися під умови на економічній арені.

6. Принцип ефективності, тобто витрати на формування оборотних активів та здійснення оперативного коригування їх величини й структури мають давати багатократний ефект.

7. Планування стратегічне і тактичне повинно здійснюватися у єдності, адже відповідність тактичних планів стратегічним цілям покликана забезпечувати безперервність виробничого процесу.

Оптимальна величина оборотних активів повинна з одного боку забезпечувати безперебійне ефективне функціонування підприємства, з іншого – мінімізувати наявність недіючих поточних активів [25].

Необхідний обсяг оборотних активів слід розглядати з двох позицій: ліквідності та доходності. При низькому рівні оборотних активів можлива втрата ліквідності і, як наслідок, можливі перебої в роботі та втрата доходів. При зростанні величини оборотних активів ризик втрати ліквідності знижується. При деякому оптимальному рівні оборотних активів прибуток стає максимальним. Подальше зростання оборотних активів, приводить до того, що підприємство матиме у своєму розпорядженні вільні активи, утримання яких призводить до витрат і зниження прибутку.

Таким чином, стратегія і тактика впливу на процеси використання оборотних коштів полягає у пошуку компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю роботи підприємства.

Першим кроком у системі ефективного використання оборотних коштів варто виділити їх структурний аналіз та динаміку, що дозволить визначити, яка

тенденція: зменшення чи збільшення оборотних коштів, спостерігалася на підприємстві за попередні роки та визначити оптимальний обсяг і структуру оборотних коштів. Наступним кроком є аналіз показників ефективності використання оборотних коштів, а також чинників, які впливають на них.

Значних успіхів у зниженні загальної потреби в оборотних активах можна досягти напрацювавши ефективну політику управління дебіторською заборгованістю. Невиправдана дебіторська заборгованість є іммобілізацією власного капіталу, а перевищення її певного рівня може призвести до втрати ліквідності і навіть зупинки виробництва. Така ситуація досить характерна для національної економіки з її хронічними неплатежами.

Найбільш відомим інструментом інкасації дебіторської заборгованості є надання знижок за швидку оплату продукції. Багато підприємств використовують цей інструмент для прискорення повернення дебіторської заборгованості, однак роблять це інтуїтивно, без відповідних розрахунків, допускаючи при цьому помилки. Застосування механізму знижок за швидку оплату доцільне лише постійним клієнтам при суrowsому дотриманні ними платіжної дисципліни за термінами та сумами.

Нетрадиційним для національних підприємств, хоча і достатньо перспективним є такий інструмент повернення дебіторської заборгованості як факторинг – продаж дебіторської заборгованості. Це пояснюється високим ризиком неповернення дебіторської заборгованості в наших умовах, досить високими цінами на факторингові послуги.

У розвинутих країнах досить широко використовується спосіб резервування власних оборотних активів в цінні папери, що легко реалізуються. Для розрахунку оптимальної величини продажу цінних паперів використовуються моделі Баумоля, Міллера-Орра та інші, що дозволяють планувати як стабільні, так і змінні грошові потоки [30].

Модель Баумоля дозволяє виділити чинники для визначення оптимального залишку грошових коштів, а саме: середній залишок, загальну суму нових надходжень грошових коштів та максимальний залишок.

Модель Міллера-Орра, яка враховує невизначеність вхідних і вихідних потоків є досконалішою за модель Баумоля. Зокрема, до переваг моделі Міллера-Орра належить те, що на відміну від моделі Баумоля, яка використовує стохастичний процес Бернуллі, коли надходження і використання коштів від періоду до періоду відбувається через стихійні і випадкові події, враховуючи цим щоденні надходження і витрати підприємства, модель Міллера-Орра не враховує щоденні коливання грошових потоків, а працює виходячи з їх максимального рівня, поступово витрачаючи та не поповнюючи грошові кошти протягом роботи до того часу, поки вони не вичерпаються і настане небезпека погіршення фінансового стану, яка, як наслідок, призводить до продажу цінних паперів для забезпечення подальшого функціонування підприємства. На жаль, цей метод управління грошовими потоками поки що недоступний більшості національних виробників через відсутність у країні надійних цінних паперів, традиційної недовіри до фінансових інструментів тощо.

Як нестача грошових коштів, так і їх надлишок чинять значний вплив на роботу підприємства, спричиняючи збої у виробництві чи постачанні сировини, чим зменшують очікуваний прибуток. Саме тому дуже важливим є прискорення залучення грошових оборотних коштів як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, чого можна досягти, здійснивши такі кроки [29]:

- 1) формування знижок на великі партії продукції, що купується за готівку,
- 2) всебічне рекламування продукції,
- 3) участь у виставках та ярмарках,
- 4) пошук нових ринків збуту продукції,
- 5) забезпечення часткової чи повної попередньої оплати за вироблену продукцію,
- 6) залучення короткострокового, бюджетного чи податкового кредиту.

Отже, внаслідок прискорення оборотності фінансових (грошових) коштів зменшиться потреба в них, що дозволить підприємству вивільнити частину

цих коштів з обороту та використати для збільшення виробництва, інвестування в інші види діяльності чи створення дочірніх підприємств.

Щоб забезпечити підґрунтя для прогресивного розвитку управління активами, підприємство повинно ґрунтуватись на виборі та встановленні для конкретного підприємства єдиних методологічних принципів організації та ведення обліку окремих складових елементів активів, зобов'язань та капіталу, що забезпечить об'єктивне та реальне зіставлення даних інформаційної бази; достовірній та достатній інформаційній базі; прозорості інформаційної бази, яка набуває особливого значення у періоди економічної кризи, корупції та нестабільності економіки.

Такі принципи ефективного використання оборотних коштів дозволять здійснювати ефективний аналіз та визначати оптимальний обсяг і структуру оборотних коштів. На основі визначення показників ефективності використання оборотних коштів розрахувати резерви їх зростання та норматив, який забезпечить ефективне функціонування підприємства за мінімального обсягу оборотних коштів. Аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів оборотності, полегшить формування оптимальної системи управління оборотними коштами.

Найбільш поширеним способом фінансування оборотних активів є кредиторська заборгованість. Планування можливостей використання кредиторської заборгованості в якості джерела фінансування має свої особливості. Тому, як правило, необхідно оцінити наступні моменти: чи є ці умови надання кредиторської заборгованості загальними для цієї галузі та регіону; чи може змінитися позиція на ринку і якщо так, то як; наскільки сильні економічні зв'язки постачальників і т.ін.

За наявності на підприємстві розробленої ринкової стратегії поведінки залучення капіталу збільшує можливості підприємства з розширення діяльності, дозволяє використати ефект фінансового важеля, підвищити рентабельність власного капіталу.

Наслідком впровадження ефективної політики використання оборотних активів мають стати:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування;
- прискорення обороту оборотних активів;
- максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності.

Для досягнення ефективного використання оборотних коштів необхідно сформулювати сучасні моделі формування і використання їх. Одним із таких підходів є використання кореляційно-регресійної моделі оборотних коштів, під час побудови якої передусім виникає питання про тип функції, яка найкраще відображає взаємозв'язок між результативною ознакою та ознаками-факторами, тобто вибір форми зв'язку. Її застосування дозволить підприємству звернути значну увагу на виокремленні у ній джерела формування оборотних коштів, та дасть змогу ефективніше їх використовувати.

За допомогою такої моделі визначається оптимальна величина необхідних оборотних коштів для забезпечення кращого функціонування підприємства та підвищення його фінансових показників. Звідси випливає, що підприємство може ефективніше використовувати оборотні кошти, внаслідок чого стане більш інвестиційно привабливим [25].

Агресивна модель оборотних коштів передбачає, що довгострокові пасиви служать джерелами фінансування необоротних активів і системної частини поточних активів, тобто того їх мінімуму, який необхідний для здійснення господарської діяльності. У цьому випадку чистий оборотний капітал за величиною точно дорівнює цьому мінімуму. Змінна частина поточних активів у повному обсязі покривається короткостроковою кредиторською заборгованістю.

Консервативна модель передбачає, що фіксовані активи та змінна частина поточних активів також покривається довгостроковими пасивами. У цьому випадку короткострокової кредиторської заборгованості або зовсім не-

має, або за рахунок короткострокових кредитів фінансується лише частина сезонних потреб підприємства. Чистий оборотний капітал дорівнює оборотним активам. Безумовно, така модель має частково штучний характер.

Компромісна модель є найбільш реальною для використання на данному етапі економічного розвитку. У цьому випадку необоротні активи, системна частина поточних активів і приблизно половина змінної частини оборотних активів покриваються довгостроковими пасивами. Чистий оборотний капітал дорівнює за величиною сумі системної частини оборотних активів і половини їх змінної частини. Недостатність оборотних активів як одна з ризикових ситуацій може виникнути за відсутності належної системи управління оборотними активами будь-якого підприємства. Отже кожне підприємство має приділити особливу увагу вирішенню цього питання.

Отже, оборотні активи є одним з найважливіших елементів виробничого процесу на підприємстві. Обґрунтована і повна класифікація оборотних активів має не лише наукове, але й практичне значення, оскільки дозволяє побудувати правильну систему обліку та аналізу наявності і руху оборотних активів, а також забезпечує ефективне використання оборотних коштів для безперервного процесу виробництва та реалізації продукції. Забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, шляхом балансування обсягів надходження та витрат коштів і їх синхронізація в часі – одне з головних завдань ефективного формування і використання оборотних коштів підприємства.

В результаті виконання теоретичного розділу було сформульовано суть оборотних активів як грошових коштів підприємства, вкладених в оборотні виробничі фонди і фонди обігу з метою забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації продукції. Тобто було доведено, що оборотні активи являють собою сукупність багатьох важливих ланок, без яких неможливий виробничий процес та нормальне функціонування підприємства в цілому. Також

було проаналізовано за допомогою яких показників визначають ефективність використання оборотних активів підприємства та їх конкретна економічна суть.

Надлишок власних оборотних коштів виникає у підприємств у разі перевищення розмірів оборотних коштів понад визначені їх нормативи, необхідні для задоволення постійних мінімальних потреб виробництва в ресурсах. Він може виникнути внаслідок перевиконання плану прибутку; неповного внеску платежів до бюджету; безоплатного надходження (отримання) товарно-матеріальних цінностей від інших організацій; неповного використання прибутку на цілі, передбачені фінансовим планом, та ін.

Систематизовано показники оцінки ефективності використання оборотних коштів підприємства, основними з яких є показники оборотності активів та базові показники ділової активності підприємства. Окреслено значення факторного аналізу оборотності оборотних активів як інструмента виявлення напрямів підвищення ефективності їх використання.

Важливою частиною загальної політики підприємства є дотримання основних принципів ефективного використання оборотних коштів, що полягають в оптимізації сукупного розміру їх залишку з метою забезпечення постійної платоспроможності й ефективного використання в процесі збереження. За відповідності складу, структури й наявності оборотних коштів запланованому обсягу виробництва та реалізації підприємство в змозі отримувати прибуток з мінімальними витратами. У разі зниження розміру оборотних коштів можливі перебої в постачанні й виробничому процесі, зменшення обсягу виробництва та прибутку, виникнення прострочених платежів і заборгованості, інші негативні явища в господарській діяльності. Надлишок оборотних коштів призводить до нагромадження надмірних запасів сировини, матеріалів; послаблення режиму економії; створення умов для використання оборотних коштів не за призначенням.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ТОВ «ЛІВН ЛІМІТЕД»

2.1. Дослідження структури, динаміки та джерел формування оборотних активів підприємства у складі його майна

Об'єктом дослідження обрано ТОВ «ЛІВН Лімітед», яке здійснює свою діяльність під брендом Nemiroff. Nemiroff – це міжнародний алкогольний бренд українського походження, один із найбільших світових виробників алкоголю. Продукція продається у понад 80 країнах світу. Компанія входить до ТОП-3 світових лідерів, які постачають горілку до магазинів безмитної торгівлі (Duty Free) кілька років поспіль. ТОВ «ЛІВН Лімітед» займає близько 40% від усіх алкогольних напоїв, що експортуються з України, входить до ТОП-50 компаній платників податків в Україні і є одним з ключових представників рейтингу серед компаній-виробників спиртних напоїв.

Виробництво та розлив напоїв Nemiroff здійснюється на виробничих потужностях заводів у Немирові (Вінницька область, Україна). Основний напрямок діяльності – дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв.

ТОВ «ЛІВН Лімітед» має півторастолітньою історію розвитку і представлений на 5-ти континентах. Виробництво бере початок у 1872 році в місті Немирів, де було відкрито після реконструкції найбільшу на Поділлі винокурню. Саме півтора століття тому сформовано принципи, якими компанія успішно керується й донині: високі вимоги до якості, дотримання старовинних рецептур, постійне удосконалення виробництва та пошук нових граней смаків [50].

Українська горілчана компанія «Nemiroff» заснована у 1992 році, серед її іноземних інвесторів – представники Великобританії, Німеччини та США. В асортименті – 60 найменувань різних горілок та міцних настоянок (зокрема преміум-класу).

Беззаперечна якість горілки Nemiroff – головне кредо ТОВ «ЛІВН Лімітед». Сумлінний контроль за дотриманням високих стандартів виробництва та новітні технології допомагають створювати високоякісну продукцію, що отримала світове визнання. Виробництво оснащено лініями європейського рівня KRONES, а продукція проходить багатоетапну фільтрацію, щоб отримати довершений та насичений смак.

Для захисту продукції від фальсифікації широко застосовуються голографічні знаки, етикетки з високим рівнем захисту, оригінальна тара, дозатори тощо. У 2002 році Nemiroff серед виробників алкоголю СНД став початківцем лазерного захисту продукції від підробок. Захист від підробок забезпечується за допомогою унікальної конструкції ковпачка Колумб для Nemiroff.

Nemiroff – це бренд, який представлений у 80 країнах, входить в ТОП-10 світових горілчаних брендів і ТОП-3 постачальників горілки в магазинах Duty Free. За останні 15 років Nemiroff отримав понад 70 престижних міжнародних нагород, серед яких відзнаки від Chicago Beverage Tasting Institute, The Vodka Masters, San Francisco World Spirits Competition, The Superior Taste Awards, International Spirits Challenge, Mixology Taste Forum, World Drinks Award, The Global Spirits Masters International Competition, Wine Enthusiast, The London Spirits Competition, The Fifty Best.

Статус новатора та лідера підтверджений міжнародними стандартами управління якістю на ТОВ «ЛІВН Лімітед»:

- системою управління якістю ISO 9001;
- безпечністю харчових продуктів ISO 22000;
- технологічним маркуванням ISO 14024.

На заводі використовується метод Lean Six Sigma, щоб забезпечити бережливість та екологічність виробництва, а продукція торгової марки Nemiroff щорічно отримує визнання якості на міжнародних дегустаційних конкурсах.

Nemiroff відзначено понад 100 міжнародними нагородами за високу якість та сміливі смаки. Зокрема, бренд отримав нагороду «Дистилерія року» на конкурсі у Берліні у 2020 році, і був визнаний одним із лідерів на ринку.

Компанія відрізняється високою динамікою розвитку. Наприклад, обсяг виробництва 2001 року становив 2350 тис. дал, а 2004 року – 6550 тис. дал. Щорічно показники зростання компанії становлять понад 40%. Успіх пояснюється наявністю власної сучасної виробничої бази; відмінною організацією контролю за всім життєвим циклом продукції шляхом розробки та здійснення програм у галузі управління якістю; ефективною маркетинговою політикою; оптимальним поєднанням екстенсивного та інтенсивного методів освоєння зовнішніх ринків; гнучкою політикою збуту.

Дистрибуція була налагоджена таким чином, щоб товар потрапляв на прилавки магазинів та супермаркетів у мінімальні терміни. Цьому сприяли торгові будинки, відкриті в українських містах-мільйонниках – Дніпрі, Донецьку, Києві, Одесі та Харкові. У грудні 2002-го було зареєстровано торговий дім «Nemiroff» у Москві. Через свої торгові представництва компанія співпрацювала із незалежними дилерами, використовуючи метод непрямой дистрибуції. Кожен торговий будинок забезпечував збут на теренах, що у зоні його відповідальності. Зараз у Nemiroff є кілька регіональних офісів і компанія здійснює продаж через дистриб'юторів.

2020 року Nemiroff став першою приватною компанією в Україні, яка придбала на державному аукціоні Немирівський спиртовий завод після десяти років державної монополії.

Фінансовий стан підприємства, значною мірою, залежить від доцільності вкладення фінансових ресурсів у активи. У процесі функціонування підприємства величина активів і їх структура постійно змінюються. Якісні зміни у структурі майна підприємства та джерел цього майна можна охарактеризувати за допомогою вертикального та горизонтального аналізу звітності. Для аналізу динаміки змін статей балансу використано горизонтальний аналіз, а для визначення його структури – вертикальний аналіз. Для проведення аналізу динаміки змін статей балансу і визначення його структури, складемо агрегований баланс за три роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Агрегований баланс ТОВ «ЛІВН Лімітед» за 2018-2020 роки

Актив	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-) 2019/2018		Темп зростання 2019/2018, %	Відхилення (+,-) 2020/2019		Темп зростання 2020/2019, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
									2			3
1. Необоротні активи (1095)	73317	7,92	103201	12,36	160628	21,69	29884	4,44	140,76	57427	9,33	155,65
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...+1020)	68487	7,40	101465	12,16	66838	9,02	32978	4,76	148,15	-34627	-3,13	65,87
1.2. Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	0	0,00	0	0,00	89968	12,15	0	0,00	-	89968	12,15	-
1.3. Відстрочені податкові активи (1045)	4830	0,52	1736	0,21	3822	0,52	-3094	-0,31	35,94	2086	0,31	220,16
1.4. Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1090)	4830	0,52	0	0,00	0	0,00	-4830	-0,52	0,00	0	0,00	-
2. Оборотні активи (1195)	852419	92,08	731517	87,64	579960	78,31	-120902	-4,44	85,82	-151557	-9,33	79,28
2.1. Запаси (1100+1110)	394930	42,66	346031	41,45	312707	42,22	-48899	-1,21	87,62	-33324	0,77	90,37
2.2. Дебіторська заборгованість (1120+1125+1155)	451062	48,72	382692	45,85	261966	35,37	-68370	-2,88	84,84	-120726	-10,47	68,45
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	45	0,00	334	0,04	1924	0,26	289	0,04	742,22	1590	0,22	576,05
2.4. Витрати майбутніх періодів (1170)	440	0,05	528	0,06	659	0,09	88	0,02	120,00	131	0,03	124,81
2.5. Інші оборотні активи (1180+1190)	5942	0,64	1932	0,23	2704	0,37	-4010	-0,41	32,51	772	0,13	139,96
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
Всього майна (1300)	925736	100,00	834718	100,00	740588	100,00	-91018	0,00	90,17	-94130	0,00	88,72

Продовження таблиці 2.1

Пасив	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-) 2019/2018		Темп зростання 2019/2018, %	Відхилення (+,-) 2020/2019		Темп зростання 2020/2019, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
									2			3
1									10			13
1. Власний капітал (1495)	138334	14,94	184761	22,13	194049	26,20	46427	0,072	133,56	9288	4,07	105,03
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	290723	31,40	257025	30,79	91493	12,35	-33698	-0,006	88,41	-165532	-18,44	35,60
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	496679	53,65	392932	47,07	455046	61,44	-103747	-0,066	79,11	62114	14,37	115,81
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,000	-	0	0,00	-
3.2. Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	482848	52,16	373241	44,71	443312	59,86	-109607	-0,074	77,30	70071	15,14	118,77
3.3. Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	13831	1,49	19691	2,36	11734	1,58	5860	0,009	142,37	-7957	-0,77	59,59
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,000	-	0	0,00	-
5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (1800)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,000	-	0	0,00	-
Всього капіталу	925736	100,00	834718	100,00	740588	100,00	-91018	0,000	90,17	-94130	0,00	88,72

За результатами проведеного аналізу структури і динаміки майна ТОВ «ЛВН Лімітед» за 2018-2020 роки, виявлено, що вартість всього майна зменшилась з 925736 тис. грн. у 2018, до 740588 тис. грн. у 2020 році. Структуру та динаміку основних видів активів відображено на рис. 2.1.

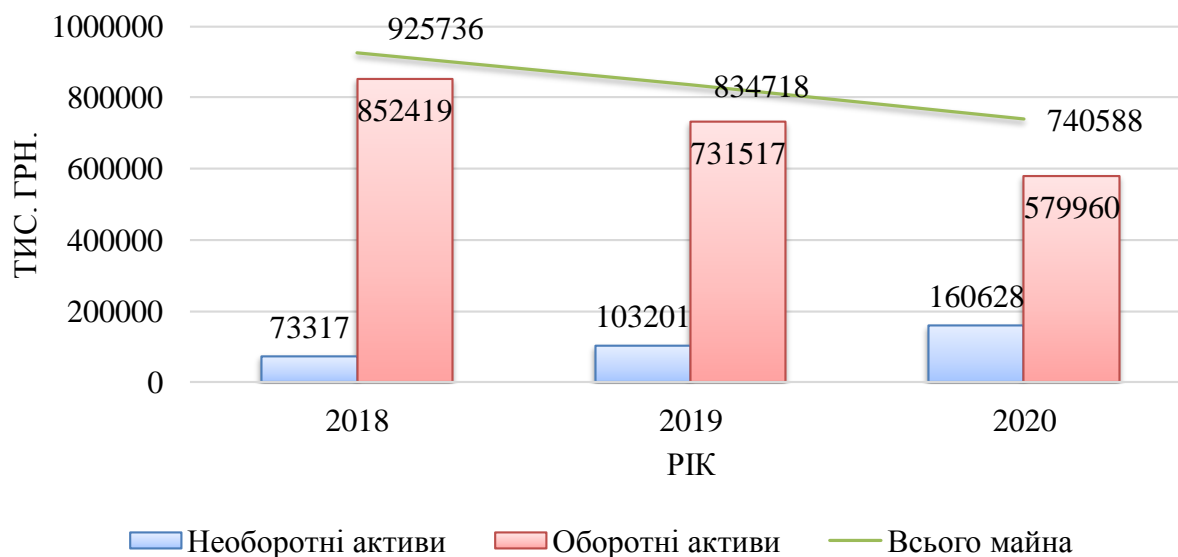

Рис. 2.1. Динаміка майна ТОВ «ЛВН Лімітед» у 2018-2020 роках

Таке скорочення було викликано в першу чергу скороченням вартості оборотних активів у 2018-2020 роках. Так у 2018 році вартість оборотних активів становила 852419 тис. грн., у 2019 році скоротилися до 731517 тис. грн. (на 14,18%), після чого у 2020 році скоротилася ще на 20,72% до 579960 тис. грн. Дане скорочення, в першу чергу, свідчить про зменшення обсягів виробництва, а отже і зменшення реалізованої продукції. Хоча вартість необоротних активів зростає з 73313 тис. грн. у 2018 році до 160628 тис. грн. у 2020 році, вона все ще займає не більше 21,69%, через специфіку діяльності підприємства. Вартість необоротних активів зростає за рахунок збільшення вартості основних засобів у 2019 році, а у 2020 році через утворення довгострокових фінансових інвестицій.

Основну частину оборотних активів утворюють: запаси і дебіторська заборгованість. Структуру та динаміку основної частини оборотних активів відображено на рис. 2.2.

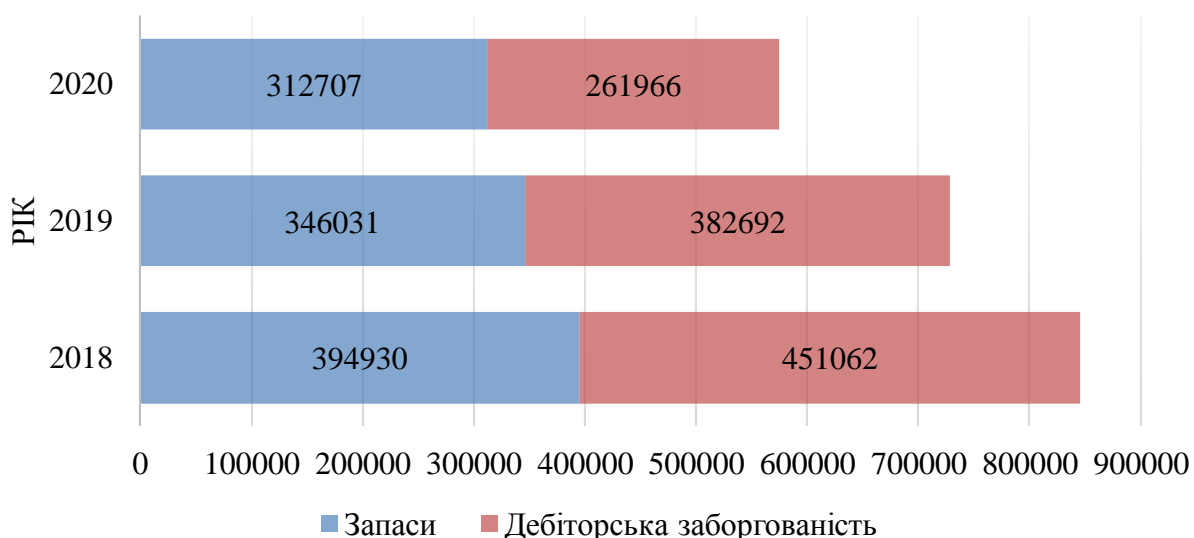

Рис. 2.2. Динаміка основної частини оборотних активів ТОВ «ЛІВН Лімітед» протягом 2018-2020 років

Обидві складові зменшувались протягом 2018-2020 року, так запаси з 394930 тис. грн. у 2018 році, до 312707 тис. грн. у 2020 році, що є негативним фактором через зменшення обсягів виробництва. Дебіторська заборгованість у 2018 році становила 451062 тис. грн. і до 2020 року скоротилась до 261966 тис. грн. Дана зміна з одного боку показує, що з підприємством розраховуються дебітори, а з іншого – про зменшення обсягів контрактів з відстроченим платежем.

Розглянемо зміни у пасиві балансу підприємства за 2018-2020 рік. Так як, у пасиві балансу відображена структура капіталу підприємства, відобразимо зміну структури за 2018-2020 роки пасиву балансу на рис. 2.3. Після аналізу рисунку 3.3., виявлено, що основну частину капіталу займають поточні зобов'язання, а саме 53,65 % у 2018 році, після чого у 2019 році частка поточних зобов'язань зменшилась до 47,07 %, а у 2020 році – навпаки зросла до 61,44 %; частка довгострокових зобов'язань і забезпечень у 2018 році становила 31,4 %, після чого зменшилась до 30,79 % у 2019 році і остаточно зменшилась до 12,35% у 2020 році; частка власного капіталу у структурі всього капіталу зростає протягом 2018-2020 років, а саме: у 2018 році вона становила 14,94%, у 2019 збільшилась до 22,13%, а у 2020 році становила 26,2 %.

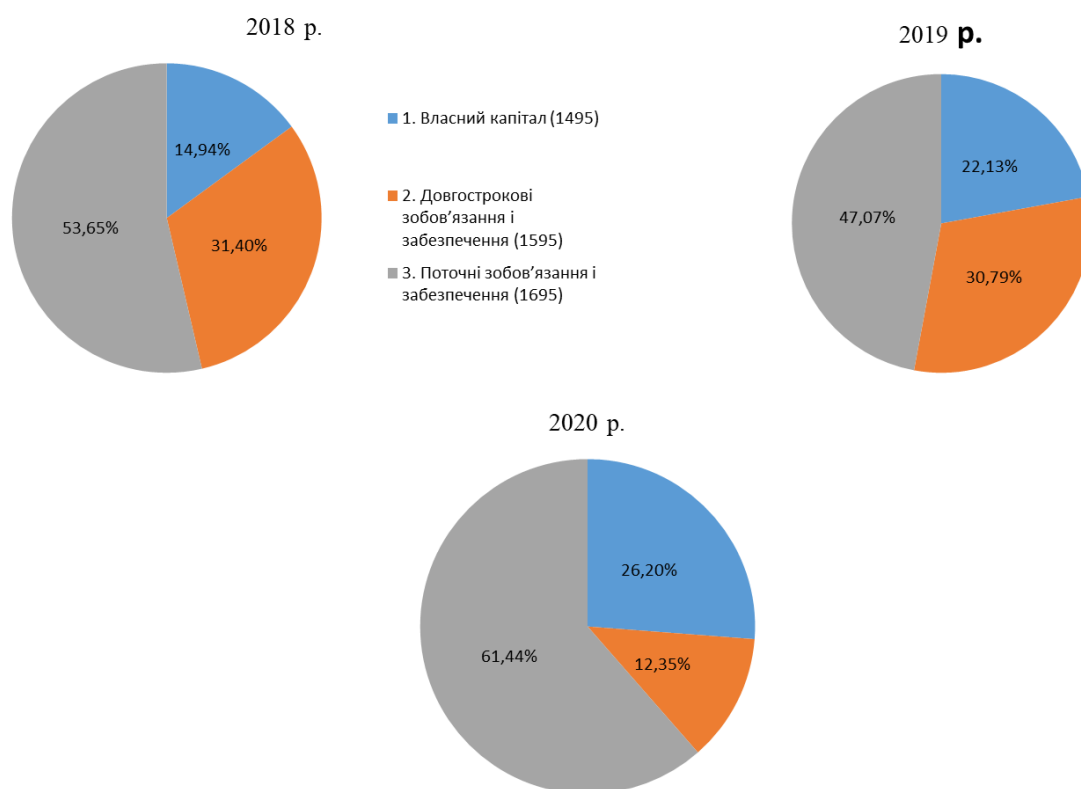

Рис. 2.3. Структура капіталу ТОВ «ЛІВН Лімітед» за 2018-2020 роки

Така структура капіталу свідчить про те, що більша частина витрат підприємства фінансується за допомогою поточних і довгострокових зобов'язань і збільшується у 2020 році, у порівнянні з попередніми двома, що є негативним фактором, адже характеризує погіршення структури балансу і підвищує ризик втрати фінансової стійкості. Проте повний висновок про джерела фінансування ми можемо отримати розглянувши динаміку капіталу у 2018-2020 роках.

Щодо динаміки зміни вартості всього капіталу підприємства, вона відображена на рис. 3.4. Так, вартість капіталу зменшується протягом 2018-2020 років, з 925736 тис. грн. у 2018 році до 834718 тис. грн. у 2019 році і до 740588 тис. грн. у 2020 році. Таке зменшення викликано зменшенням суми довгострокових зобов'язань і забезпечень з 290723 тис грн. у 2018 році до 91493 тис. грн. у 2020 році. Така зміна свідчить про збільшення фінансової незалежності підприємства.

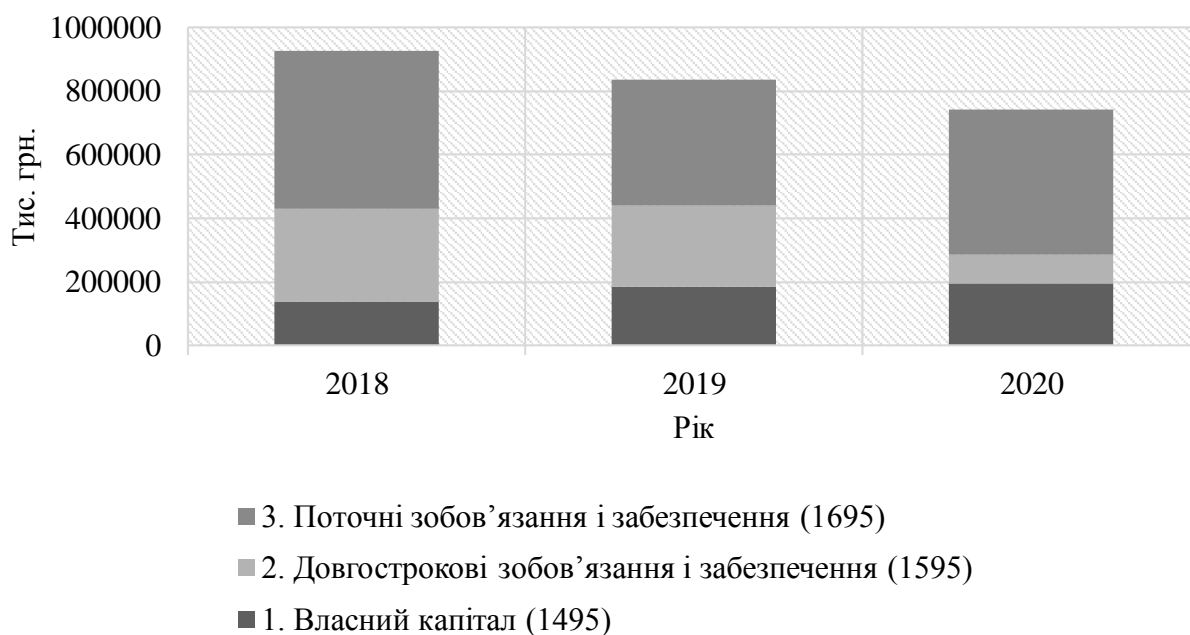

Рис. 2.4. Динаміка капіталу ТОВ «ЛІВН Лімітед» за 2018-2020 рр.

Сума поточних зобов'язань і забезпечень у 2018 році становила 496679 тис. грн., у 2019 вона зменшилась до 392932 тис. грн., але у 2020 році знову зросла і становила вже 455046 тис. грн. Це свідчить про зменшення фінансової незалежності підприємства. Власний капітал протягом досліджуваного періоду збільшився з 138334 тис. грн. у 2018 році до 194049 тис. грн. у 2020 році, що є позитивним фактором, адже свідчить про збільшення фінансової незалежності. Але в загальній структурі пасиву балансу переважають залучені кошти, що зменшує фінансову незалежність і підвищує ступінь ризиковості діяльності підприємства.

Проведений аналіз фінансового стану підприємства, показників оцінки основних фондів, ефективності використання оборотних активів показав, що ТОВ «ЛІВН Лімітед» є фінансово-стійким підприємством. Рекомендовано модернізувати обладнання, що дало б змогу зекономити час на виробництві продукції, а також переглянути свою політику з дебіторами. Оскільки дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську, причиною такого збільшення є неплатоспроможність покупців, що негативно впливає на фінансову стійкість підприємства.

2.2. Оцінювання показників ефективності використання оборотних коштів ТОВ «ЛВН Лімітед»

Особливості різних джерел формування і принципи різного режиму використання власних і залучених оборотних коштів впливають на ефективність використання оборотних активів і всього оборотного капіталу підприємства в цілому. Рациональне формування названих джерел оборотних коштів має значний вплив на процес виробництва, на фінансові результати і фінансовий стан підприємства, сприяє досягненню мети з мінімально необхідними за даних умов оборотними коштами.

За результатами проведеного аналізу показників оцінки забезпеченості підприємства основними фондами, оцінки стану та руху основних фондів та оцінки ефективності використання основних фондів ТОВ «ЛВН Лімітед» за 2018-2020 роки, виявлено такі зміни у показниках: фондомісткість у 2018 році становила 0,135 грн./ грн., у 2019 році зменшилась до 0,13 грн./грн., а у 2020 році ще зменшилась і становила 0,129 грн./грн. Хоча зменшення було незначним, але воно є позитивним, оскільки свідчить про зменшення використання основних фондів підприємства для виробництва одиниці продукції. Фондоозброєність підприємства у 2018 році становила 220,537 тис. грн./особу, у 2019 році збільшилась і становила 233,765 тис. грн./особу, а у 2020 році зменшилась до 210,668 тис. грн./ особу, дана зміна свідчить про зменшення забезпеченості основними фондами персоналу підприємства, вона була викликана збільшенням кількості персоналу. Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства у 2018 році становив 0,071 грн./грн., у 2019 році збільшився до 0,09 грн./ грн., а у 2020 році зменшився до 0,089 грн./грн., загальне зростання цього показника протягом досліджуваного періоду свідчить про збільшення вартості основних засобів в активах підприємства, але для даного виду діяльності знаходиться в межах норми.

Розглянемо зміну показників оцінки стану та руху основних фондів: коефіцієнт зносу основних засобів у 2018 році становив 0,828грн./грн., у 2019 році зменшився до 0,729 грн./грн., а у 2020 році збільшився до

0,771 грн./грн., загалом протягом досліджуваного періоду даний показник зменшився, що є позитивним фактором, оскільки він відображає частку вартості основних засобів, які було списано на витрати виробництва; коефіцієнт придатності основних засобів протягом досліджуваних років змінювався таким чином: з 0,172 у 2018 році, до 0,271 у 2019 році і до 0,229 у 2020 році, загальна зміна цього показника є позитивною, оскільки він збільшився; коефіцієнт приросту основних засобів у 2018 році становив 0,841 грн./грн., у 2019 році збільшився до 1,149 грн./грн., а у 2020 році зменшився до 0,877 грн./грн., загалом, протягом досліджуваного періоду даний показник збільшився, що є позитивним фактором, оскільки свідчить про збільшення вартості основних засобів у порівнянні з попереднім роком.

Також розглянемо показники оцінки ефективності використання основних фондів: фондівдача у 2018 році становила 7,403 грн., у 2019 році збільшилась до 7,718 грн., а у 2020 році також збільшилась і становила 7,766 грн., збільшення цього показника є позитивним фактором, оскільки показує, скільки виручки від реалізації припадає на 1 гривню основних засобів; коефіцієнт рентабельності основних засобів у 2018 році становив 2,271 грн./грн., у 2019 році зменшився до 1,865 грн./грн., а у 2020 році знову збільшився і становив 2,206 грн. грн., даний показник має тенденцію до зменшення, що негативно впливає на розвиток підприємства, оскільки показує, скільки прибутку припадає на одиницю основних засобів; інтегральний показник ефективності використання основних засобів у 2018 році становив 2,899, у 2019 році зменшився до 2,683, а у 2020 році знову збільшився і становив 2,927, що свідчить про позитивну тенденцію і показує позитивні зрушення у використанні основних фондів.

Підсумовуючи все вищесказане, можна сказати, що більшість показників відповідають нормі і мають позитивний ефект, крім коефіцієнта рентабельності основних засобів, який протягом досліджуваного періоду зменшився на 2,8%.

Щоб дослідити ефективність використання оборотних коштів на ТОВ «ЛВН Лімітед», розрахуємо показники ефективності використання оборотних активів підприємства (таблиця 3.2. показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «ЛВН Лімітед»). За результатами проведеного аналізу показників ефективності використання оборотних коштів ТОВ «ЛВН Лімітед» за 2018-2020 роки, виявлено такі зміни у показниках: Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2018 році становив 0,583 грн./грн., у 2019 році зріс до 0,683 грн./грн., а у 2020 році ще збільшився і становив 0,833 грн./грн., загальна тенденція є висхідною, що є позитивно, оскільки показує, що сума виручки від реалізації на одиницю продукції збільшується; коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань у 2018 році становив 0,99 грн./ грн., у 2019 році збільшився до 1,215 грн./грн., а у 2020 знову збільшився до 1,289 грн./грн., загальний тренд зміни даного показника є висхідним, що є позитивним, оскільки він показує, що сума виручки від реалізації продукції, по відношенню до одиниці поточних зобов'язань збільшується. Відповідні висновки про результати проведених розрахунків відображені під таблицею.

Таблиця 2.2

Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «ЛВН Лімітед»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Темп зростання, %	
				2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (поточних активів) (K_{OOA})	0,583	0,683	0,833	1,173	1,219
Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань (K_{OPZ})	0,990	1,215	1,289	1,227	1,061
Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації ($K_{OЗ}^B$)	1,452	1,461	1,659	1,006	1,136
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів ($K_{Oвз}$) * $T_{Oвз}$	13,186	13,862	15,124	1,051	1,091
Коефіцієнт оборотності готової продукції ($K_{Oгп}$) * $T_{Oгп}$	54,409	34,202	36,695	0,629	1,073

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності грошових засобів (К _{ОГЗ}) *Т _{ОГЗ}	1322,413	2856,079	484,018	2,160	0,169
Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість (Квідв.)	0,008	0,008	0,008	0,952	0,952
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (К _{ОДЗ})	13,886	86,251	117,290	6,212	1,360
Період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, днів (Т _{ОДЗ})	26,286	4,232	3,112	0,161	0,735
Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості (К _{ПДЗ})	0,838	0,841	0,478	1,003	0,568
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (К _{ОКЗ})	1,231	1,263	1,338	1,026	1,060
Рентабельність оборотних активів (Р)	0,179	0,165	0,237	0,924	1,433
Інтегральний показник ефективності оборотних активів	0,332	0,323	0,398	0,974	1,233

Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації у 2018 році становив 1,452 грн./грн., у 2019 році збільшився до 1,461 грн./грн., а 2020 році становив 1,659 грн./грн., загальна тенденція показує збільшення даного показника, що є позитивним фактом і свідчить про збільшення вартості виручки від реалізації по відношенню до 1 грн. засобів інвестованих у запаси; коефіцієнт оборотності виробничих запасів у 2018 році становив 13,186 грн./грн., у 2019 році збільшився і становив 13,862 грн./грн., після чого у 2020 році збільшився до 15,124 грн./грн., це свідчить про збільшення кількості оборотів засобів, інвестованих у виробничі запаси, що, беззаперечно, є позитивним фактом; коефіцієнт оборотності готової продукції у 2018 році становив 54,409, після чого у 2019 році зменшився до 34,202, за чим слідувало збільшення до 36,695 у 2020 році; коефіцієнт оборотності грошових засобів у 2018 році становив 1322,413, після чого у 2019 році збільшився до

2856,079, а потім зменшився до 484,018 у 2020 році; коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість протягом досліджуваного періоду не змінився і становив 0,008; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2018 році становив 13,886, після чого у 2019 різко збільшився до 86,251, за чим знову слідувало збільшення до 117,290 у 2020 році, дане збільшення свідчить про збільшення суми виручки від реалізації, в порівнянні з середнім залишком дебіторської заборгованості; період погашення дебіторської заборгованості у 2018 році становив 26,286 днів, після чого у 2019 році різко скоротився і став дорівнювати 4,232 дням, після чого ще скоротився до 3,112 днів, зменшення даного показника показує що час погашення дебіторської заборгованості сильно скоротився, що є добре; коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості у 2018 році становив 0,838 грн./грн., у 2019 році збільшився до 0,841 грн./грн., після чого у 2020 році скоротився більш ніж на половину і став дорівнювати 0,478 грн./грн., сама наявність даного показника є негативним фактором, який показує, що у підприємства проблеми з дебіторською заборгованістю, але його тенденція до зменшення є позитивним фактом; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості у 2018 році становив 1,231 грн./грн., у 2019 році збільшився до 1,263 грн./грн., після чого у 2020 році збільшився до 1,338 грн./грн., загалом, за досліджуванний період, цей показник збільшився, що є позитивним фактом; рентабельність оборотних активів 2018 році становила 0,179 грн./грн., у 2019 році зменшилась до 0,165 грн./грн., після чого перевищила значення 2018 року і стала дорівнювати 0,237 грн./грн. у 2020 році, це зрушення є позитивним, оскільки показує, що сума прибутку, по відношенню до оборотних активів, за звітний період, збільшилась; інтегральний показник ефективності оборотних активів у 2018 році становив 0,332, після чого у 2019 році збільшився до 0,404, за чим слідувало зменшення до 0,398 у 2020 році, але загалом даний показник має висхідний тренд, що свідчить про ефективне використання оборотних активів.

Загалом дослідження всіх показників показало, що на підприємстві ефективно використовують оборотні активи, і всі показники мають позитивні

тенденції для розвитку підприємства, окрім наявності «хворої» статті – прострочена дебіторська заборгованість, але вона за досліджуваний період зменшилась.

Поряд зі скороченням тривалості обороту оборотних активів, ми бачимо майже відсутність змін у коефіцієнті ефективності використання ресурсів, оскільки значення даного показника не перевищують навіть 0,011 грн./грн., що свідчить про неефективність використання ресурсів на ТОВ «ЛІВН Лімітед». Ця ситуація виникла, через отримання занадто низького прибутку підприємством, порівняно з вартістю витрачених на це ресурсів, покращити ситуацію можна шляхом збільшення прибутку підприємства, за рахунок зменшення витрат на виробництво та реалізацію або збільшення прибутку від реалізації продукції.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості впливає на тривалість обороту дебіторської заборгованості і становить у 2018 році 0,98 грн./грн., у 2019 році 1,3 грн./грн., а у 2020 році 1,7 грн./грн. Ці зміни виглядають позитивно, оскільки тривалість обороту дебіторської заборгованості скоротилась з 366 днів у 2018 році, до 277 днів у 2019 році і до 212 днів у 2020 році, але ці зміни викликані зменшенням суми дебіторської заборгованості, що в сумі з низькою ефективністю використання ресурсів на підприємстві свідчить про неефективність даних змін.

Наступний показник – це коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, від якого залежить тривалість обороту кредиторської заборгованості. Так, у 2018 році цей коефіцієнт становив 1,23 грн./грн., у 2019 році 1,26 грн./грн., а у 2020 році його значення збільшилось до 1,34 грн./грн. Ця зміна свідчить про скорочення тривалості обороту кредиторської заборгованості з 292 днів у 2018 році, до 295 днів у 2019 році і до 269 днів у 2020 році. Ці зміни викликані скороченням вартості кредиторської заборгованості і позитивно впливають на розвиток підприємства, оскільки воно може здійснити додаткові обороти кредиторської заборгованості, тобто залучити більше ресурсів.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів у 2018 році становив 1,45 грн./грн., у 2019 році 1,46 грн./грн., а у 2020 році збільшився до 1,66 грн./грн., що призвело до зменшення тривалості обороту матеріальних запасів з 248 днів у 2018 році, до 246 днів у 2019 році і до 217 днів у 2020 році. Такі зміни були викликані збільшенням суми чистого доходу від реалізації на протязі досліджуваного періоду, але потреба у зменшенні вартості запасів залишається.

Єдиний період обороту з даної таблиці, який не зменшився б, а, навпаки, збільшився – це тривалість обороту власного капіталу, з 93 днів у 2018 році, до 107 днів у 2019 році і до 125 днів у 2020 році. Такі зміни були викликані переважанням темпу приросту власного капіталу над темпом приросту прибутку від реалізації, що є добре. Зміна тривалості оборотів була відображена на рис. 2.5.

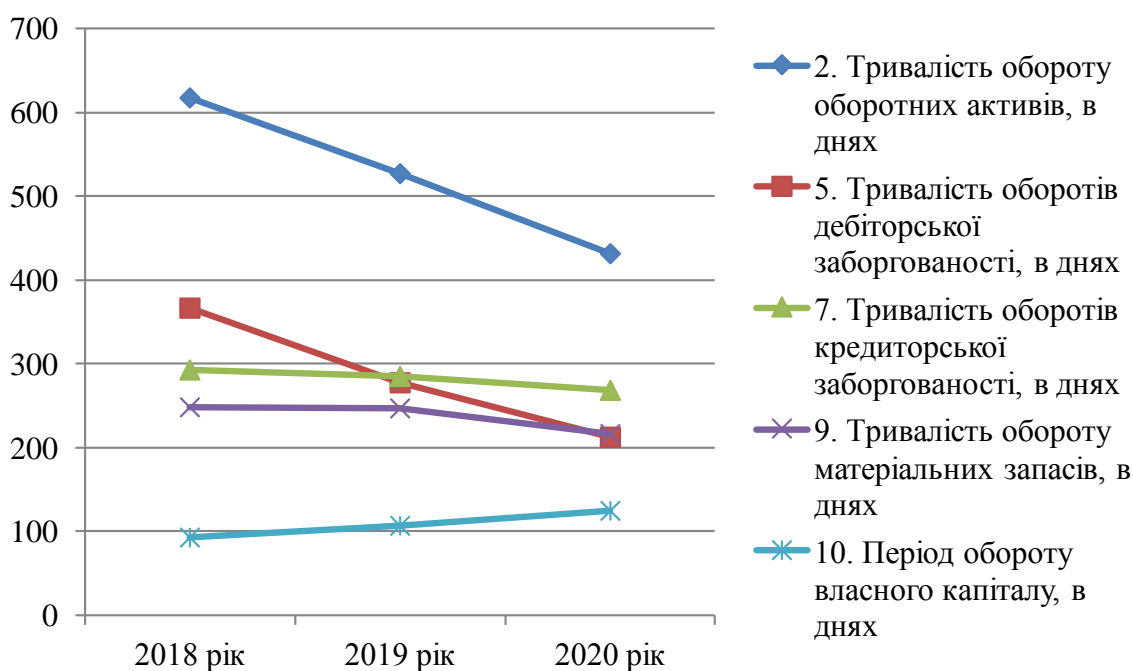

Рис. 3.5. Тривалість оборотів на ТОВ «ЛВН Лімітед»

Одним із важливих показників, що характеризують ділову активність підприємства є тривалість операційного і фінансового циклу. Операційний грошовий цикл – це період часу між оплатою товарів постачальнику і отриманням грошових коштів за продаж поставленої продукції (рис. 2.5.).

Фінансовий цикл, у свою чергу, це – період, який починається з моменту оплати постачальникові за матеріали і закінчується у момент надходження коштів від покупців за відвантажену продукцію. Чим вище значення фінансового циклу, тим більша потреба підприємства у грошових коштах для придбання виробничих оборотних коштів. Розрахуємо періоди обороту поточних активів і зобов'язань, а отримані дані відобразимо у таблиці 2.3. Періоди обороту поточних активів і зобов'язань.

Таблиця 2.3.
Періоди обороту поточних активів і зобов'язань

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+/-)	
				2019/2018	2020/2019
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис.грн.	528965	541227	546456	12262	5229
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (ДЗг),	444154,00	377050,00	258290,00	-67104	-118760
Запаси (З), тис. грн.	394930	346031	312707	-48899	-33324
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (КЗг), тис. грн.	360514	345025	398419	-15489	53394
Період обороту, дні:	-	-	-	-	-
1) дебіторської заборгованості	366	277	212	-89	-65
2) запасів	248	246	217	-2	-29
3) кредиторської заборгованості	292	285	269	-7	-16
Операційний цикл (п. 1+ п. 2)	614	524	429	-91	-94
Фінансовий цикл (п.1 + п.2 - п.3)	322	239	160	-83	-78
Кількість операційних циклів	0,59	0,69	0,84	0,10	0,15

Після проведеного аналізу, виявлено, що тривалість операційного циклу зменшилась з 614 днів у 2018 році, до 524 днів у 2019 році і до 429 днів у 2020 році. Такі зміни були викликані зменшенням тривалості обороту дебіторської заборгованості і запасів і позитивно впливає на розвиток підприємства.

У свою чергу, тривалість фінансового циклу з 322 днів у 2018 році зменшилась до 239 днів у 2019 році і до 160 днів у 2020 році, це було викликано зменшенням тривалості обороту дебіторської заборгованості і запасів, що позитивно впливає на розвиток підприємства, оскільки зменшення даних циклів дає можливість отримати більше прибутку.

Все ж, тривалість циклів залишається досить значною, для звичайного підприємства, це викликано специфікою діяльності ТОВ «ЛВН Лімітед», а саме тим, що якісну горілку важко виготовити за 30 днів, для цього потрібно набагато більше часу, а зменшення тривалості даних циклів свідчить про збільшення обсягів виготовлення іншої алкогольної продукції, на яку потрібно більше часу. Проаналізувавши ефективність використання оборотних активів ТОВ «ЛВН Лімітед» в цілому можна стверджувати, що підприємство доцільно використовує наявні оборотні активи, але спостерігаються незначні зрушення, а саме у оборотності дебіторської заборгованості та рентабельності оборотних активів.

Отже, проведений аналіз активів ТОВ «ЛВН Лімітед» за 2018-2020 роки дозволив виявити збільшення величини майна, що свідчить про значне розширення підприємницького господарського обороту. Дані аналізу показали, що структура активів покращилася за рахунок збільшення частки оборотних активів, що свідчить про формування мобільної структури активів, яка сприяє прискоренню обігу обороту активів.

Наявність власного оборотного капіталу дозволяє нормально функціонувати на ринку. Проведений аналіз фінансового стану підприємства, показників оцінки основних фондів, ефективності використання оборотних активів показав, що ТОВ «ЛВН Лімітед» є фінансово-стійким підприємством. Рекомендовано модернізувати обладнання, що дало б змогу зекономити час на виробництві продукції, а також переглянути свою політику з дебіторами. Оскільки дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську, причиною такого збільшення є неплатоспроможність покупців, що негативно впливає на фінансову стійкість підприємства.

Ефективність використання оборотних активів показує, що підприємство доцільно використовує наявні оборотні активи, але спостерігаються незначні зрушення, а саме у оборотності дебіторської заборгованості та рентабельності оборотних активів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Заходи з підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства на основі факторного аналізу їх оборотності

Оборотні активи складають значну частину матеріально-грошових активів підприємств, тому раціональне та економне їх використання, регулювання структури таких активів має особливе значення. Ефективність функціонування оборотних коштів багато в чому визначає ефективність діяльності підприємств. Складність і різноманіття завдань, пов'язаних із використанням оборотних коштів, підвищенням їх віддачі, викликають необхідність глибоких досліджень у цій області

Після аналізу операційного і фінансового циклів доцільним є проведення аналізу динаміки основних показників використання оборотних активів (коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт закріплення оборотних активів, тривалість одного обороту оборотних активів) і впливу чинників на економічний результат від прискорення оборотності.

На зміну тривалості оборотності активів впливають два фактори: середньорічні залишки оборотних активів (\overline{OA}) і дохід (виручка) від реалізації (\overline{CD}). Формалізуємо розрахунки впливу чинників, використовуючи модель показника тривалості оборотності оборотних активів (\overline{TOA}) в днях:

Формалізуємо розрахунки впливу чинників, використовуючи модель показника тривалості оборотності оборотних активів (Toa) в днях:

$$Toa = \frac{\overline{OA}}{\overline{CD}} * 360 \quad (3.1)$$

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, розрахуємо вплив вище перелічених факторів на зміну періоду обороту:

$$\Delta T_{oa}(\overline{OA}) = \left(\frac{\overline{OA1}}{ЧД0} * 360 \right) - \left(\frac{\overline{OA0}}{ЧД0} * 360 \right), \text{ днів}; \quad (3.2)$$

$$\Delta T_{oa}(ЧД) = \left(\frac{\overline{OA1}}{ЧД1} * 360 \right) - \left(\frac{\overline{OA1}}{ЧД0} * 360 \right), \text{ днів}. \quad (3.3)$$

На основі результатів факторного аналізу, визначаємо суму вивільнених з обороту коштів за рахунок прискорення оборотності під впливом аналізованих факторів:

$$OK_{OA}^{\text{вивільнені}} = \frac{ЧД}{360} * \Delta T_{oa}(\overline{OA}) \text{ тис. грн.} \quad (3.4)$$

$$OK_{ЧД}^{\text{вивільнені}} = \frac{ЧД}{360} * \Delta T_{oa}(ЧД) \text{ тис. грн.} \quad (3.5)$$

Сукупний вплив двох чинників на зміну економічного результату у зв'язку з прискоренням оборотних коштів складає:

$$OK_{\text{вивільнені}} = OK_{OA}^{\text{вивільнені}} + OK_{ЧД}^{\text{вивільнені}}, \text{ тис. грн.} \quad (3.6)$$

Результати розрахунку основних показників використання оборотних активів і впливу факторів на економічний результат від прискорення оборотності відобразимо у таблиці 3.1. Аналіз динаміки основних показників використання оборотних активів і впливу чинників на економічний результат від прискорення оборотності.

Після проведених розрахунків, ми бачимо, що середньорічні залишки активів зменшились з 908011,5 тис грн у 2018 році до 655738 тис. грн. у 2020 році, що свідчить про зменшення вартості оборотних активів на протязі досліджуваного періоду, але зменшення доходу від реалізації настане пізніше, оскільки на підприємстві велика кількість запасів. Також, бачимо, що коефіцієнт оборотності оборотних активів, в оборотах, за досліджуваний

період зріс з 0,583 у 2018 році до 0,833 у 2020 році, що було викликано зменшенням тривалості обороту оборотних активів через зменшення їх вартості.

Таблиця 3.1.

Аналіз динаміки основних показників використання оборотних активів і впливу чинників на економічний результат від прискорення оборотності

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+,-) 2/1		Відхилення (+,-) 2/1	
				У сумі гр.3-гр.2	Темп зростання, %, гр.3/гр.2*100%	У сумі гр.4-гр.3	Темп зростання, %, гр.4/гр.3*100%
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	528965	541227	546456	12262	102,32%	5229	100,97%
2. Середньорічні залишки активів, тис. грн.	908011,5	791968	655738,5	-116044	87,22%	-136229,5	82,80%
3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів в оборотах (п1/п2)	0,583	0,683	0,833	0,101	117,31%	0,150	121,94%
4. Коефіцієнт закріплення оборотних активів (п2/п1)	1,717	1,463	1,200	-0,253	85,24%	-0,263	82,01%
5. Тривалість одного обороту оборотних активів, дн. (п2/п1*360)	618	527	432	-91,1876	85,24%	-95	82,01%
6. Одноденний оборот, тис. грн. (п1/360)	1469,347	1503,408	1517,933	34,061	102,32%	14,525	100,97%
7. Прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, днів	-	-	-	-91	-	-95	-
Розрахунок впливу факторів:	-	-	-	-	-	-	-
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	-	-	-	-79	-	-91	-
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	-	-	-	-12	-	-4	-
8. Сума вивільнених (залучених) з обороту коштів за рахунок прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, тис. грн.	-	-	-	-133986	-	-142504	-
Розрахунок впливу факторів:	-	-	-	-	-	-	-
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	-	-	-	-116044	-	-136230	-
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	-	-	-	-17942,8	-	-75297	-

Коефіцієнт закріплення оборотних активів навпаки зменшився з 1,717 грн./грн. у 2018 році, до 1,463 грн./грн. у 2019 році і до 1,2 грн./грн. Таке зменшення було викликано в першу чергу зменшенням вартості оборотних активів і свідчить про зменшення витрат на виробництво 1 грн. реалізованої продукції. Також бачимо, що одноденний оборот збільшився з 1469,347 тис./грн. у 2018 році, до 1503,408 тис. грн. у 2019 році і до 1517,933 тис. грн. у 2020 році. Дані зміни були викликані безпосередньо збільшенням виручки від реалізації. На основі вищенаведених розрахунків було визначено, що за рахунок прискорення оборотності на 91 і 95 днів у 2018-2019 роках відповідно було вивільнено з обороту 133986 тис. грн. у 2018 році і 142504 тис. грн. у 2019 році, за рахунок зазначених в таблиці факторів.

Отже, для підвищення ефективності використання активів підприємства потрібно в подальшому прискорювати швидкість обороту оборотних активів не лише за рахунок скорочення середньорічних залишків активів, а і прискорити темпи зростання суми виручки від реалізації.

Тривалість операційного циклу зменшилась з 614 днів у 2018 році, до 524 днів у 2019 році і до 429 днів у 2020 році. Такі зміни були викликані зменшенням тривалості обороту дебіторської заборгованості і запасів і позитивно впливає на розвиток підприємства. У свою чергу, тривалість фінансового циклу з 322 днів у 2018 році зменшилась до 239 днів у 2019 році і до 160 днів у 2020 році, це було викликано зменшенням тривалості обороту дебіторської заборгованості і запасів, що позитивно впливає на розвиток підприємства, оскільки зменшення даних циклів дає можливість отримати більше прибутку. Все ж, тривалість циклів залишається досить значною, для звичайного підприємства, це викликано специфікою діяльності ТОВ «ЛВН Лімітед», а саме тим, що якісну горілку важко виготовити за 30 днів, для цього потрібно набагато більше часу, а зменшення тривалості даних циклів свідчить про збільшення обсягів виготовлення іншої алкогольної продукції, на яку потрібно менше часу. Для підвищення ефективності використання активів підприємства потрібно в подальшому прискорювати швидкість обороту оборотних активів не лише за рахунок скорочення середньорічних залишків активів, а і прискорити темпи зростання суми виручки від реалізації.

Проведений аналіз за 2018-2020 роки надає інформацію про розміщення капіталу, його структури, фінансового стану підприємства. Збільшення величини майна свідчить про значне розширення підприємницького господарського обороту. Дані аналізу показали, що структура активів покращилася за рахунок збільшення частки оборотних активів.

Для підвищення ефективності використання оборотних активів у сучасних умовах є прискорення їх оборотності, яке досягається різними шляхами [53].

На стадії створення виробничих запасів такими можуть бути:

- впровадження економічно обґрунтованих норм запасу;
- наближення постачальників сировини, напівфабрикатів, що комплектують вироби до споживачів;
- широке використання прямих тривалих зв'язків;
- розширення складської системи матеріально-технічного забезпечення, а також оптової торгівлі матеріалами й устаткуванням;
- комплексна механізація й автоматизація на вантажно-розвантажувальних роботах на складі.

На стадії незавершеного виробництва прискорення оборотності оборотних активів досягається такими заходами:

- прискорення науково-технічного прогресу (упровадження прогресивної техніки і технології (особливо безвідхідної);
- розвиток стандартизації, уніфікації, типізації;
- удосконалювання форм організації промислового виробництва, застосування більш дешевих конструктивних матеріалів;
- удосконалювання системи економічного стимулювання, ощадливого використання сировинних і паливно-енергетичних ресурсів;
- збільшення питомої ваги продукції, що користується підвищеним попитом.

На стадії обігу серед заходів прискорення оборотності оборотних активів виділяються такі:

- наближення споживачів продукції до її виготовлювачів;
- удосконалювання системи розрахунків;
- збільшення обсягу реалізованої продукції унаслідок виконання замовлень по прямих зв'язках, дострокового випуску продукції, виготовлення продукції із зекономлених матеріалів;
- ретельний і своєчасний підбір продукції, що відвантажується, за партіями, асортиментом, транзитними нормами, відвантаженням в чіткій відповідності до укладених договорів [54].

На основі наведених вище рекомендацій, пропонуємо застосувати наступні заходи та шляхи підвищення використання оборотних активів:

- впровадження економічно методу нормування оборотних активів;
- збільшення питомої ваги продукції, що користується підвищеним попитом;
- збільшення обсягу реалізованої продукції унаслідок виконання замовлень по прямих зв'язках, дострокового випуску продукції, виготовлення продукції із зекономлених матеріалів;
- удосконалити рух готової продукції і нормалізувати розміщення оборотних коштів;
- удосконалювати розрахунки з постачальниками і покупцями;
- не допускати дебіторської заборгованості.

Таким чином, слід зазначити, що поряд з основними фондами для успішної роботи підприємства величезне значення мають оборотні активи, їхня оптимальна кількість і ефективне використання. Управління оборотними активами повинно чітко регулювати їх кількість, оборотність та ефективність використання. Розумне управління ними має забезпечити оптимальний рівень їх ефективності, що призведе до економії ресурсів підприємства і тим самим до його подальшого розвитку.

3.2. Рекомендації щодо удосконалення фінансової політики підприємства щодо дебіторів

Важливою складовою оборотних активів є дебіторська заборгованість, управління якою є одним із найважливіших і одночасно складніших процесів на підприємстві.

Наявність дебіторської заборгованості характеризує стан розрахункової дисципліни і робить серйозний вплив на стійкість фінансового стану підприємства.

До нестабільності фінансового стану підприємства, зростання дебіторської заборгованості призводить недотримання договірної і фінансової дисципліни. У зв'язку з цим до завдання аналізу включається виявлення розмірів і динаміки невиправданої заборгованості і причин її виникнення або зростання.

Дебіторська заборгованість визначається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу розраховується величина резерву сумнівних боргів. Вона визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів або на основі класифікації дебіторської заборгованості, яка визначається шляхом її групування за строками непогашення і встановлення коефіцієнта сумнівності для кожної групи.

Коефіцієнт сумнівності визначається підприємством на основі фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, послуги за попередні звітні періоди. Цей показник зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості.

На величину дебіторської заборгованості підприємства впливає стан договірної та розрахункової дисципліни. Недотримання договірної і розрахункової дисципліни, несвоєчасне пред'явлення претензій за борги, які виникають, призводять до значного зростання невиправданої дебіторської заборгованості, створення фінансових труднощів, нестачі ресурсів.

Тому важливим є здійснення заходів щодо прискорення погашення дебіторської заборгованості. Для цього насамперед необхідне:

– ознайомлення з фінансовим станом замовників, покупців та вивчення можливостей поліпшення їх платоспроможності на перспективу;

- своєчасне оформлення розрахункових документів;
- застосування попередньої оплати;
- застосування вексельної форми оплати;
- удосконалення фінансово-розрахункових операцій підприємства тощо.

До невинуватої заборгованості належить заборгованість більше одного місяця. Із збільшенням терміну прострочення зростає вірогідність несплати за рахунками, що створює реальну загрозу неплатоспроможності самого підприємства-кредитора.

Можна оцінити якісні параметри дебіторської заборгованості. Необхідно рознести заборгованості за такими градаціями: прострочення від 1 до 12 міс; від 12 до 18 міс; від 18 до 36 міс.

Із збільшенням терміну прострочення зростає вірогідність несплати за рахунками, що створює реальну загрозу неплатоспроможності самого підприємства-кредитора.

Борги підприємства поділяються на реальні до стягнення і сумнівні. За боргами, не реальними до стягнення, формується резерв за сумнівними боргами. Безнадійні борги погашаються шляхом списання їх на збитки підприємства як дебіторська заборгованість, з якої закінчився термін позовної давності. Приклад аналізу стану дебіторської заборгованості за термінами її утворення подано в таблиці 3.3.

Аналіз даних таблиці 3.3 свідчить про не значне покращення фінансового стану підприємства. Загальна сума неоплачених покупцями рахунків збільшилася на 454478 тис. грн в 2015 році, але в 2016 році на 62414 тис. грн. зменшилася, при цьому сума поточної заборгованості сягнула по термінам утворення від 12 до 18 місяців у 2015 році на 66907 тис. грн. а у 2016 році нулю. Така тенденція зменшення заборгованості, що склалася, свідчить про можливе підвищення ліквідності балансу і покращення фінансового стану підприємства, але все ж потребує удосконаленню політики з дебіторами підприємства.

Після аналізу таблиці, виявлено, що у 2018 році кредиторська заборгованість у сумі 482852 тис. грн., перевищує суму дебіторської заборгованості, яка становила 451062 тис. грн. Така перевага виникла за рахунок утворення іншої кредиторської заборгованості у розмірі 84649 тис. грн. Оскільки обсяг кредиторської заборгованості переважає обсяг дебіторської, можна сказати, що швидкість обертання дебіторської заборгованості, у порівнянні з кредиторською, вища, що може призвести до утворення вільних коштів. У 2019 році відбувалось незначне переважання суми дебіторської заборгованості над кредиторською, а саме на 9451 тис. грн. Така ситуація утворилась через скорочення суми поточної кредиторської заборгованості за одержаними авансами з 84649 тис. грн. до 117 тис. грн. Але, уже в 2020 році сума кредиторської заборгованості почала переважати над сумою дебіторської, а саме 443312 тис. грн., порівняно з 261966 тис. грн. Такі зміни відбулися, оскільки обсяг дебіторської заборгованості за товари роботи та послуги скоротився на 118760 тис. грн.

Для більшої наочності відобразимо дані на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Співвідношення дебіторської заборгованості на ТОВ «ЛВН Лімітед» за 2018-2020 роки

Оскільки сума кредиторської заборгованості переважає суму дебіторської, окрім невеликого обсягу в 2019 році, можемо сказати, що таке співвідношення є нерациональним, оскільки кредиторська заборгованість не повинна перевищувати дебіторську більше ніж на 10%, а у 2020 році ми бачимо саме таке перевищення (більше 10%).

Отже, підприємствам необхідно постійно здійснювати аналіз співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості і докладати всіх зусиль для зниження даного показника. Зменшення заборгованостей за рахунок скорочення періоду їх погашення, а не за рахунок зменшення обсягів реалізації позитивно характеризує управління дебіторською заборгованістю.

Загалом, за підсумками першого розділу, можна сказати, що було проведено характеристику діяльності ТОВ «ЛВН Лімітед». Підприємство виробляє горілку високої якості.

Було проведено аналіз динаміки структури майна, за підсумками якого можемо сказати, що вартість всього майна зменшилась з 925736 тис. грн. у 2018, до 740588 тис. грн. у 2020 році, такі зміни були викликані зменшенням вартості оборотних активів у 2018-2020 роках, що свідчить про скорочення обсягів виробництва. Також було досліджено показники оцінки основних фондів, структуру оборотних активів, проаналізовано та оцінено власний і позиковий капітал підприємства. Було досліджено динаміку співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості, співвідношення якої свідчить про перевищення суми кредиторської заборгованості над сумою дебіторської заборгованості, що призводить до збільшення ризику діяльності.

Необхідно вжити заходів для раціонального управління власною дебіторською заборгованістю. Адже надання покупцеві відстрочки платежу – це, по суті, надання йому товарного (комерційного) кредиту, який не є безкоштовним для підприємства. Упущену вигоду від надання такого кредиту можна оцінити як мінімум по сумі банківського відсотка, який міг би належати підприємству у разі негайного розрахунку і вкладення коштів на банківський депозит. Фінансова політика управління дебіторською заборгованістю, перш за

все, має націлюватися на розширення обсягів реалізації продажів, оптимізацію її розміру і своєчасне її погашення.

Основними напрямками щодо вдосконалення політики дебіторської заборгованості можуть бути такими:

1. Розробити комплекс заходів щодо:

– по-перше, пошуку можливих шляхів збільшення кількості покупців і замовників підприємства з метою зменшення масштабу ризику несплати боргів;

– по-друге, постійного моніторингу потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо).

2. Створювати резерв сумнівних боргів та зазначити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства.

3. Своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування. Також впроваджувати в практику управління лімітування дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрахунку на одного дебітора (існуючого чи потенційного) і періодично переглядати граничні суми. При цьому потрібно визначити оптимальний розмір дебіторської заборгованості, яка б надлишково не іммобілізувала фінансові ресурси підприємства і не створювала б перепон для можливості забезпечення безперебійного процесу постачання, виробництва, реалізації та розрахунків підприємства за своїми зобов'язаннями.

4. Контролювати стан розрахунків з дебіторами, у тому числі за простроченими заборгованостями. При цьому своєчасно виявляти такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства (наприклад, прострочена заборгованість контрагентів понад три місяці).

Фінансовий механізм факторингу надає постачальникам принципово нові можливості розвитку – адже на відміну від банківського кредитування та

залучення власних коштів – він не обмежений певними сумами. Але ринок факторингу для української економіки не є новим. Проте через нестабільність економічної ситуації та інфляційні процеси він не набув належного розвитку і не отримав належної оцінки, що не є актуальним для нашого підприємства.

Якщо говорячи про оцінку дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги), слід перш за все розпочати з її первісної вартості, що є наближеною до справедливої. На момент здійснення операції як покупці, так і наше підприємство аналізують ціни, що склалися на ринку, на певний вид продукції.

Первісна вартість дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги) залежить від: надання покупцеві торговельної знижки або знижок за своєчасну оплату; надання покупцеві знижок після реалізації; повернення товарів від покупців; періоду часу з дати відвантаження товарів до дати надходження грошових коштів.

Торговельні знижки надаються покупцям при придбанні великої партії товарів, для врахування зміни цін, які можуть бути з дати виставлення рахунку до дати відвантаження товарів, а також для приховування реальної ціни від конкурентів. Дебіторську заборгованість у цьому разі визнають за вирахуванням знижок.

Супровідні й платіжні документи виписуються за чистою вартістю продажу (за вирахуванням торгової знижки та знижки з обсягу). На рахунках бухгалтерського обліку такі знижки не відображаються, а тільки зменшують первісну вартість дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги.

Надання таких знижок є позитивним для обох сторін розрахункових відносин. Так, покупці можуть отримати продукцію за більш вигідною ціною тим самим здійснивши економію коштів для яких-небудь інших потреб. А підприємство, в цьому випадку, вчасно отримавши кошти, можуть використати їх для забезпечення свого функціонування, наприклад для розширення асортименту продукції.

Власне погашення дебіторської заборгованості, тобто надання знижок покупцям за дострокове одержання коштів, що сприятиме забезпеченню прибутку, який в будь-якому випадку буде значно більший, ніж сума наданої знижки. Такий спосіб погашення дебіторської заборгованості дуже розповсюджений у міжнародній практиці, де підприємства розробляють цілі системи знижок з метою збереження фінансових ресурсів [57; с. 100].

Ще одним етапом є формування процедури інкасації дебіторської заборгованості, який передбачає розробку ряду заходів щодо погашення дебіторської заборгованості, терміни сплати якої прострочені. Це процедури взаємодії з покупцями у випадку порушення умов оплати, системи покарання контрагентів, які допустили прострочення платежів, та ін. При цьому можуть використовуватися різноманітні методи які можна класифікувати на такі групи:

- юридичні – претензійна робота, подача позову до суду.
- економічні – фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка), передача в заставу майна і майнових прав, призупинення постачань продукції.
- психологічні – нагадування по телефону, факсу, пошті, використання ЗМІ чи поширення інформації серед суміжних постачальників, що загрожує боржнику втратою іміджу.
- фізичні – арешт майна боржника, вироблений органами державної виконавчої служби.

Також одним із етапів управління дебіторською заборгованістю є побудова ефективної системи контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості - необхідний для того, щоб забезпечити надходження інформації не тільки про те, що відбулося, але й про відхилення, які можуть бути.

Найбільше значення набуває здійснення контролю, який дозволяє з'ясувати наскільки ефективно та своєчасно відбувається погашення дебіторської заборгованості, наскільки запропонована відстрочка платежу відповідає вимогам ринку та стану на ньому підприємства.

Зарубіжні економісти-аналітики пропонуються такі методи управління рахунками дебіторів:

- визначати термін прострочених залишків на рахунках дебіторів і порівнювати цей термін з нормами в галузі, показниками конкурентів та даними минулих років;
- періодично переглядати граничну суму реалізації продукції, виходячи з фінансового стану клієнтів;
- якщо виникають проблеми з одержанням грошей, вимагати заставу на суму, не меншу, ніж сума на рахунку дебітора;
- використовувати установи, які стягують борги;
- продати рахунки дебіторів факторинговій компанії, якщо при цьому можна отримати економію.

Також одним із етапів управління дебіторською заборгованістю є побудова ефективної системи контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості - необхідний для того, щоб забезпечити надходження інформації не тільки про те, що відбулося, але й про відхилення, які можуть бути.

Найбільше значення набуває здійснення контролю, який дозволяє з'ясувати наскільки ефективно та своєчасно відбувається погашення дебіторської заборгованості, наскільки запропонована відстрочка платежу відповідає вимогам ринку та стану на ньому підприємства.

Все вище обумовлене надало можливість узагальнити алгоритм, що дає змогу оптимізувати управління дебіторською заборгованістю на підприємстві при умові призначення окремої відповідальної особи (рис. 3.2.). Використання запропонованого алгоритму на практиці надасть змогу підвищити ефективність управління дебіторською заборгованістю на підприємстві, відображення його в обліку, внаслідок чого можуть бути досягнуті такі результати:

- 1) збільшення обсягів реалізації продукції;
- 2) встановлення довготривалих господарських зв'язків;

3) максимізація прибутку під час збереження ліквідності та платоспроможності підприємства;

4) зниження рівня операційного ризику і як наслідок – підвищення фінансової безпеки.

Рис. 3.2. Алгоритм управління дебіторською заборгованістю при умові призначення відповідальної особи

Основну частину у витратах на операційну діяльність займають витрати постачальникам (в межах 14-30% грошового потоку за досліджуваний період) та витрати на розрахунки з податків та зборів (в межах 12-17% грошового потоку за досліджуваний період). Саме за рахунок зменшення цих двох категорій видатків зменшилась загальна сума загальних витрачань на операційну діяльність. Такі зміни можуть свідчити лише про зменшення обсягів реалізації продукції на підприємстві, що є негативним фактором, оскільки призводить до

зменшення суми чистого прибутку і може бути подолане шляхом пошуку нових ринків збуту продукції.

Загалом, чистий грошовий потік від операційної діяльності змінювався доволі суттєво, за досліджуваний період: з -81030 тис. грн. на початок 2018 року, до 136235 тис. грн. на кінець 2018 року, до 16124 тис. грн. на кінець 2019 року і до 13523 тис. грн. на кінець 2020 року. Такі різкі зміни свідчать про зменшення загальної відмінності між сумою додатних та від'ємних грошових потоків від операційної діяльності на підприємстві.

Наступний вид грошових потоків – це грошовий потік від інвестиційної діяльності, в якому як таких змін не відбувалося, крім різкого збільшення на кінець 2018 року інших доходів від інвестиційної діяльності до 60210 тис. грн., після чого вони зменшились до 67 тис. грн. на кінець 2019 року. Витрати ж за даним видом діяльності незначні і майже не змінюються, тому недоцільно досліджувати їх на даному проміжку.

І останній вид грошових потоків – грошові потоки від фінансової діяльності. Їх загальний обсяг змінювався з 404442 тис. грн. на початок 2018 року, до 224088 тис. грн. на кінець 2018 року, до 17750 тис. грн. на кінець 2019 року і до 11838 тис. грн. на кінець 2020 року. Такі зміни, більшою мірою, були викликані зменшенням надходжень і, меншою мірою, зменшенням витрачань. Використовується даний грошовий потік лише на отримання і погашення позик і, за підсумками проведеного дослідження, чистий грошовий потік від фінансової діяльності становив: 81558 тис. грн. на початок 2018 рік, після чого зменшився до – 195406 тис. грн. на кінець 2018 року, після чого він збільшився до -15500 тис. грн. на кінець 2019 року і після цього знову збільшився до -11838 тис. грн. Дані зміни, загалом, це – добре, оскільки від'ємне значення чистого грошового потоку з фінансової діяльності свідчить про високу якість управління грошовими потоками підприємства, оскільки залучаються додаткові кошти, які можуть використовуватися для отримання прибутку в подальшому.

Загалом, сума чистого грошового потоку становила: 528 тис. грн. на початок 2018 року, після чого зменшилась до -562 тис. грн. на кінець 2018 року, за чим слідувало збільшення суми грошового потоку до 691 тис. грн. на кінець 2019 року і після чого вона знову збільшилась до 1731 тис. грн. на кінець 2020 року. Дані зміни відображені на рисунку 3.3.

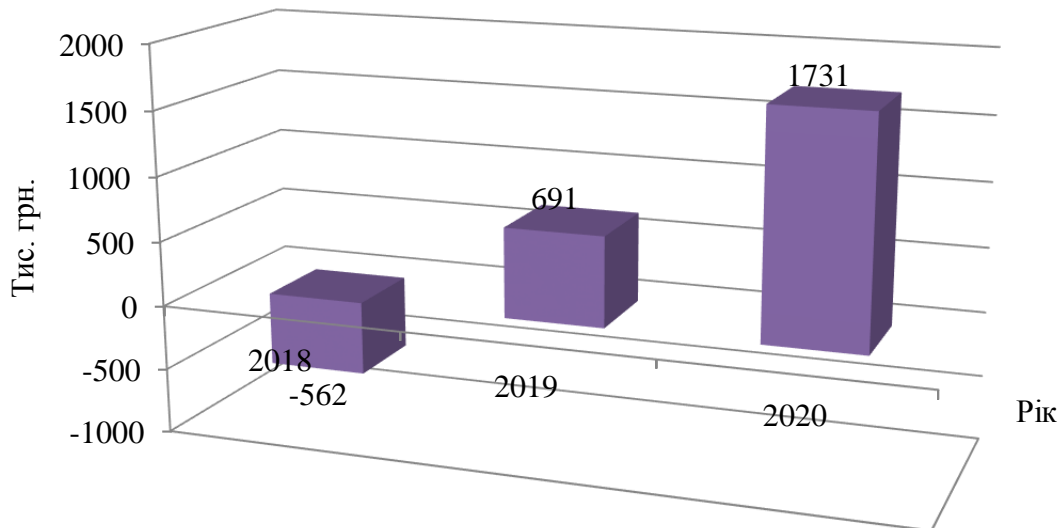

Рис. 3.3. Динаміка чистого грошового потоку на ТОВ «ЛІВН Лімітед»

Важливим етапом аналізу грошових потоків є оцінка їх збалансованості в часі, тобто відхилення додатних та від'ємних грошових потоків на окремих проміжках часу. В цьому випадку будемо виходити з критерію мінімізації можливих відхилень або коливань значень притоку і відтоку грошових коштів.

Для встановлення ступенів синхронності грошових потоків за аналізований період будемо використовувати коефіцієнт кореляції позитивних та негативних грошових потоків, який визначається за формулою:

$$r = \frac{\delta_{xy}^2}{\delta_x \times \delta_y}, \quad (3.7)$$

$$\delta_{xy}^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x}) \times (y - \bar{y}), \quad (3.8)$$

$$\delta_x = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n}}, \quad (3.9)$$

$$\delta_y = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n}}, \quad (3.10)$$

де r – коефіцієнт кореляції позитивних та від’ємних грошових потоків в аналізованому періоді; x_i – сума позитивного грошового потоку за i -й часовий інтервал; y_i – сума негативного грошового потоку за i -й часовий інтервал; \bar{x} – середня величина притоку грошових коштів за аналізований період \bar{y} – середня величина відтоку грошових коштів за аналізований період; n – кількість часових інтервалів аналізованому періоді.

Результати розрахунку коефіцієнта кореляції позитивних і негативних грошових потоків представлено в таблиці 3.2. Розрахунок коефіцієнта кореляції грошових потоків ТОВ «ЛВН Лімітед».

Таблиці 3.2.

Розрахунок коефіцієнта кореляції грошових потоків ТОВ «ЛВН Лімітед».

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Всього
1	Сума позитивного грошового потоку, x_i	1345824	1029064	845452	3220340
2	Сума негативного грошового потоку, y_i	1346386	1028373	843721	3218480
Умовні показники для визначення коефіцієнта кореляції					
3	$(x_i - x_{ср})$	272377	-44383	-227995	$x_{ср}=1073447$
4	$(y_i - y_{ср})$	273559	-44454	-229106	$y_{ср}=1072827$
5	$(x_i - x_{ср}) * (y_i - y_{ср})$	74511361722	1972972270	52234870103	128719204095
6	$(x_i - x_{ср})^2$	74189411714	1969821100	51981568028	128140800843
7	$(y_i - y_{ср})^2$	74834708854	1976128480	52489406499	129300243833

За результатами проведеного аналізу в даній таблиці було визначено коефіцієнт кореляції позитивних та від’ємних грошових потоків в аналізованому періоді, даний коефіцієнт дорівнює 0,999999, що свідчить про ефективне

управління грошовими потоками на підприємстві, оскільки в ідеальній ситуації даний коефіцієнт повинен дорівнювати 1.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можемо стверджувати, що ефективне управління грошовими коштами, дебіторською заборгованістю на підприємстві можливе лише при комплексному використанні заходів впливу не тільки на величину та структуру дебіторської заборгованості, а й безпосередньо на дебіторів. Необхідно аналізувати фінансовий стан, історію співпраці найбільших дебіторів та свої потенційні можливості для того, щоб розмір дебіторської заборгованості був оптимальним відповідно до бажаного рівня виручки від реалізації. Запропоновані зміни удосконалять фінансову політику з дебіторами підприємства.

Отже, проведений аналіз ТОВ «ЛІВН Лімітед» за 2018-2020 роки надає інформацію про розміщення капіталу, його структури, фінансового стану підприємства. Збільшення величини майна свідчить про значне розширення підприємницького господарського обороту. Дані аналізу показали, що структура активів покращилася за рахунок збільшення частки оборотних активів.

Необхідно вжити заходів для раціонального управління власною дебіторською заборгованістю. Адже надання покупцеві відстрочки платежу – це, по суті, надання йому товарного (комерційного) кредиту, який не є безкоштовним для підприємства. Упущену вигоду від надання такого кредиту можна оцінити як мінімум по сумі банківського відсотка, який міг би належати підприємству у разі негайного розрахунку і вкладення коштів на банківський депозит. Фінансова політика управління дебіторською заборгованістю, перш за все, має націлюватися на розширення обсягів реалізації продажів, оптимізацію її розміру і своєчасне її погашення.

Можемо стверджувати, що ефективне управління дебіторською заборгованістю на підприємстві можливе лише при комплексному використанні заходів впливу не тільки на величину та структуру дебіторської заборгованості, а й безпосередньо на дебіторів.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проведені дослідження в дипломній роботі можна зробити висновок, що поняття «оборотні активи» – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Джерелами формування оборотних активів на національних підприємствах є:

- власні джерела, до складу яких входять: частина статутного капіталу, збільшення статутного капіталу, чистий прибуток, вільні амортизаційні відрахування, залишки резервів утворених за рахунок прибутку, страхові відшкодування, бюджетні асигнування;

- позикові джерела: заборгованість за авансами замовників, стійка кредиторська заборгованість перед постачальниками, стійка заборгованість за заробітною платою та нарахуваннями на неї, стійка заборгованість за платежами до бюджету;

- залучені джерела: короткострокові кредити банків, емісія облігацій, комерційні кредити, бюджетні кредити, кошти міністерства отримані на умовах повернення.

В ході роботи було виявлено, що важливе значення для оцінювання ефективності використання оборотних активів мають коефіцієнти оборотності активів, що характеризує ту частину оборотних коштів, які належать підприємству.

В роботі був проведений аналіз діяльності ТОВ «ЛВН Лімітед» та оцінка ефективності управління оборотними активами за 2018 – 2020 роки. За результатами аналізу ТОВ «ЛВН Лімітед» простежується зростання загальної вартості оборотних активів підприємства, що свідчить про збільшення обсягів виробництва. Така зміна може бути наслідком прискорення оборотності оборотних засобів, що вимагає аналізу окремих статей оборотних активів.

Проаналізувавши використання оборотних активів ТОВ «ЛІВН Лімітед» в цілому можна стверджувати, що підприємство ефективно їх використовує, але спостерігаються незначні зрушення оборотності дебіторської заборгованості, що вказує на часткове виконання зобов'язань дебіторами перед підприємством, яке свідчить про лояльність до контрагентів, але в подальшій діяльності це може призвести до виникнення ризику неповернення коштів та переходу дебіторської заборгованості у безнадійну дебіторську заборгованість.

В структурі власних джерел формування капіталу відбулося збільшення суми оборотних активів, що говорить про забезпеченість майновою та оперативною самостійності підприємства, необхідною для рентабельної діяльності ТОВ «ЛІВН Лімітед».

В загальному про ефективність використання оборотних активів можна сказати, що відбувається збільшення суми дебіторської заборгованості, при цьому спостерігається збільшення періоду її погашення, котре говорить про лояльність до контрагентів та зменшення кількості оборотів дебіторської заборгованості, що може призвести до виникнення ризику неповернення коштів та переходу дебіторської заборгованості у безнадійну дебіторську заборгованість. Оскільки підприємство в основному займається вирощуванням технічних та зернових культур, то дана тенденція є прийнятною, оскільки на кінець звітнього періоду на підприємстві залишаються активи, які реалізуються по-сезонно

Аналізуючи показники фінансової стійкості ТОВ «ЛІВН Лімітед» можна відмітити той факт, що всі показники знаходяться на задовільному рівні, що свідчить про високу фінансову стійкість підприємства та незалежність його від зовнішніх кредиторів. Можна стверджувати, що власний оборотний капітал є додатним і з кожним наступним роком спостерігається його зростання, що свідчить про поліпшення ліквідності і покращення платоспроможності, що зумовлене зростанням суми оборотних активів.

Проведений аналіз фінансового стану підприємства, показників оцінки основних фондів, ефективності використання оборотних активів показав, що

ТОВ «ЛВН Лімітед» є фінансово-стійким підприємством. Рекомендовано модернізувати обладнання, що дало б змогу зекономити час на виробництві продукції, а також переглянути свою політику з дебіторами. Оскільки дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську, причиною такого збільшення є неплатоспроможність покупців, що негативно впливає на фінансову стійкість підприємства.

Ефективність використання оборотних активів показує, що підприємство доцільно використовує наявні оборотні активи, але спостерігаються незначні зрушення, а саме у оборотності дебіторської заборгованості та рентабельності оборотних активів.

Можна відмітити, що ТОВ «ЛВН Лімітед» ефективно використовує наявні оборотні активи, однак не повністю використовує свої потужності. Тож для підвищення ефективності використання оборотних активів у сучасних умовах можна застосувати наступні заходи:

- впровадження економічно методу нормування оборотних активів;
- збільшення питомої ваги продукції, що користується підвищеним попитом;
- збільшення обсягу реалізованої продукції унаслідок виконання замовлень по прямих зв'язках, дострокового випуску продукції, виготовлення продукції із зекономлених матеріалів;
- удосконалити рух готової продукції і нормалізувати розміщення оборотних коштів;
- удосконалювати розрахунки з постачальниками і покупцями;
- не допускати дебіторської заборгованості.

Основними напрямками щодо вдосконалення політики дебіторської заборгованості можуть бути такими:

1. Розробити комплекс заходів із формування більш жорсткої політики щодо дебіторів.
2. Створювати резерв сумнівних боргів та зазначити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства.

3. Своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості.

4. Контролювати стан розрахунків з дебіторами, у тому числі за простроченими заборгованостями.

Таким чином, слід зазначити, що поряд з основними фондами для успішної роботи підприємства величезне значення мають оборотні активи, їхня оптимальна кількість і ефективне використання. Управління оборотними активами повинно чітко регулювати їх кількість, оборотність та ефективність використання. Розумне управління ними має забезпечити оптимальний рівень їх ефективності, що призведе до економії ресурсів підприємства і тим самим до його подальшого розвитку.

Можемо стверджувати, що ефективне управління дебіторською заборгованістю на підприємстві можливе лише при комплексному використанні заходів впливу не тільки на величину та структуру дебіторської заборгованості, а й безпосередньо на дебіторів. Запропоновані зміни удосконалять фінансову політику з дебіторами підприємства.

Отже, для ефективного використання оборотних активів національного підприємства необхідно звернути особливу увагу на вдосконалення системи формування власних джерел фінансування та удосконалення політики щодо дебіторів. Використання запропонованого алгоритму на практиці надасть змогу підвищити ефективність управління дебіторською заборгованістю на підприємстві

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL : <http://www.me.gov.ua>
2. Про бухгалтерській облік та фінансову звітність в Україні : Закон від 16.07.1999 № 996 – XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996> – 14.
3. Бланк І.О., Ситник Г.В. Фінансове забезпечення розвитку підприємств. К.: КНТЕУ, 2011. 344 с.
4. Наказ Мінекономіки від 26.10.2010 № 1361 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства». URL: <http://www.me.gov.ua>.
5. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз: підруч. К.: Центр учбової літератури, 2008. 398 с.
6. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навчальний посібник. К. : Знання, 2008. С. 203–204.
7. Ніпіаліді О. Ю., Карпишин Н. І. Фінанси підприємств: Навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2009. 232 с.
8. Петрович Й.М. Економіка підприємства: підручник. 2-е вид., виправл. Львів : «Магнолія 2008», 2008. С. 115–119.
9. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: навчальний посібник. К. : Ніка-Центр, 2010. С. 94–98.
10. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2009. С. 67–69.
11. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. Фінанси підприємств: підручник. 6-те вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2007. 552 с.
12. Бондаренко О.С. Управління поточними активами: теоретичні основи та практичне застосування. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. №3 (66). С. 51–56

13. Сокіра І. Особливості методики оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №9. С.13-19.
14. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.
15. Душило А.А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства. *Регіональна економіка*. 2012. № 4. С. 24 – 30.
16. Драгун Л.М., Левченко В.Ф., Бондаренко О.Л. Удосконалення аналізу ефективності використання обігових коштів підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 12. С. 12 – 20.
17. Поважний О.С., Крамзіна Н.О., Кваша Ю.В. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи». *Економічний простір*. 2008. № 12/2. С. 41 – 52.
18. Покропивний С.Ф., Соболь С.М., Швиданенко І.О. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2012. 286 с.
19. Примак Т.О. Економіка підприємства: навчальний посібник. 4-те вид., стереотип. К. : Вікар, 2007. 219 с.
20. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 328 с.
21. Круш П.В., Клименко О.В., Гулевич В.О. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. С. 189–191.
22. Непочатенко О. О., Бечко П. К., Попиченко Д. А. Теоретичне обґрунтування сутності оборотних активів. *Інноваційна економіка*. 2015. № 4. С. 265-273.
23. Нестеренко С.С. Оборотні кошти в умовах формування ринкової економіки URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09nssome.pdf.
24. Бечко В.П. До питання щодо економічної сутності оборотних засобів. *Інноваційна економіка*. 2010. № 4 (18). С. 98-102.

25. Яковишина Н.А., Пшеничнюк І.В. Оборотні активи, їх відображення в обліку та фінансовій звітності. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2011 / Economics/7_79172.doc (дата звернення 17.03.2022).
26. Боронос В.Г., Плікус І.Й., Кобушко І. М. Управління фінансовою санацією підприємств: навчальний посібник. Суми: Видво СумДУ, 2010. 437 с.
27. Пархоменко О.П. Уточнення визначення сутності поняття оборотний капітал. URL: <http://www.nbuu.gov.ua> (дата звернення: 21.03.2022).
28. Морщеньук Т.С., Біляк О.М. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 8. С. 82-89.
29. Римарчук А.М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. №7 (110). С. 64–70.
30. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1. С. 75–85.
31. Гринюк І.М. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific Journal*. 2016. Vol. 2. № 4. P. 64-74.
32. Гоцуляк С.М. Проблеми фінансування обігових коштів. *Вісник соціально- економічних досліджень*. 2006. № 24. С.28-32.
33. Лимар Ю.В. Уточнення сутності категорії «оборотні активи» в системі суміжних понять. URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/10_83119.doc.htm. (дата звернення 17.03.2022).
34. Полторак А.С. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи. *Ефективна економіка*. 2013. № 7. С 38–39. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2171> (дата звернення: 15.03.2022).

35. Назаренков О.Ф. Стан та тенденції структури оборотних коштів промислових підприємств в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 6. С. 53-62.
36. Оденат А.А. Особливості впливу механізму управління оборотним капіталом на виробничо- господарську діяльність промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2006. № 2. С. 6-9.
37. Чубка О.М., Рудницька О.М. Класифікація та вплив чинників на ефективність функціонування оборотного капіталу машинобудівних підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика*. 2010. № 669. С. 158-166.
38. Поважний О.С., Крамзіна Н.О., Кваша Ю.В. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи». *Економічний простір*. 2008. № 12/2. С. 41-52.
39. Чубка О.М., Рудницька О.М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств. *Вісник «Проблеми економіки та управління»*. Львів : Вид-во НУ ЛП, 2013. Вип. 640. С. 440 – 445.
40. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1. С. 75-85.
41. Турчак В.В., Чижинська С.Д. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання. *Молодий вчений*. 2014. № 8 (11). С. 49-52.
42. Чухно І.С. Визначення економічної сутності поняття «оборотні активи підприємства». *Регіональна економіка*. 2008. № 6. С. 62-69.
43. Пріб К. А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. для дистанційного навчання. Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». К. : Університет «Україна», 2007. 321 с.
44. Носов П.Л. Сучасна класифікація оборотних активів. *Економіка і держава*. 2008. № 7. С. 43-46.

45. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. для дистанц. навч. Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «України». Інститут дистанційного навчання. К. : Університет «Україна», 2006. 202 с.
46. Дєєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. К.: Центр учбової літератури, 2012. 324 с.
47. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 981–984.
48. Воловець Я.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник. К.: Алерта, 2011. 200 с.
49. Лиса О. В. Особливості визначення потреби підприємства в оборотному капіталі. *Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць*. Т. III. Д.: ДНУ, 2006. Вип. 217. С. 598 – 603.
50. Офіційний сайт ТОВ «ЛІВН Лімітед». URL: <https://nemiroff.vodka/about-us>
51. Лебедева А.М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL : [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2015/%E2%84%961\(78\)/uazt_2015_1_9.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2015/%E2%84%961(78)/uazt_2015_1_9.pdf) (дата звернення: 08.04.2022).
52. Власова Н.О., Михайлова О.В. Цілі та зміст політики формування оборотних активів торговельного підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр.* Вип. 2(12). Харків : ХДУХТ, 2011. С. 235 – 241.
53. Іваненко В.М. Курс економічного аналізу: навчальний посібник. 4-те вил., випр.і доп. К.:Знання, 2004. 190 с.
54. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства: навчальний посібник. К.:Центр навчальної літератури, 2010. 196 с.
55. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи. *Держава та регіони*. 2009. №3. С.54-57.

56. Новікова Н. М. Структурно-логічна модель управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2005. № 1. С. 75-82.
57. Кузнецова С. А. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в умовах антикризового регулювання стану підприємств : монографія. Тернопіль : Тернопільська академія народного господарства. 2014. 256 с.
58. Головінов М.І., Протопопова В.О., Колодяжна І.В. Економіка підприємства: Навч.посіб.для студ екон.спец. вищ.навч.закладів III та IV рівнів акредитації заоч.форм.навчання, Донец.нац.ун-т економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського; Донецьк:, ДонНУЕТ, 2010. 266 с.
59. Слав'юк Р.А., Чиж Н.М. Управління структуруванням власного капіталу акціонерних товариств: монографія. К.: УБС НБУ, 2009. 358 с.
60. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Фінанси України*. 2011. № 12. С. 24-37.
61. Грек Г., Вовченко С. Інші заборгованості. *Бухгалтерія*. 2012. № 7/1 (474). С. 50-52.
62. Говорушко Т.А., Ситник І.П., Степаненко К.М. Факторинг як форма рефінансування дебіторської заборгованості. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4980/1/123.pdf>
63. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз об'єктів господарювання : монографія. К. : КНЕУ, 2011. 387 с.
64. Волошина В. В. Теоретико-методичні передумови гармонізації контролю оборотних активів підприємства. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2015. Вип. 12(1). С. 61-66.
65. Кравцова А.М. Фінансові ресурси підприємств: механізм формування та ефективного використання: монографія. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2010. 220 с.
66. Бланк І.О., Ситник Г.В. Фінансове забезпечення розвитку підприємств. К.: КНТЕУ, 2011. 344 с.

67. Зборовська О.М. Особливості оцінки оборотного капіталу промислових підприємств України. *Академічний огляд*. 2006. № 1 (8). С. 79-83.
68. Кнейслер О.В. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 240 с.
69. Дядюк М.А., Васильєва В.В. Оборотні активи як об'єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1(1). С. 263-271. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2012_1
70. Ізмайлова Н.В. Управління оборотними активами підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08; Київ. нац. екон. Ун-т ім. В. Гетьмана. К., 2009. 20 с.
71. Школьник І. О., Боярко І. М., Сюркало Б. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2009. 301 с.
72. Соляник Л.Г. Управління оборотними активами та джерелами їх фінансування на промисловому підприємстві: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Донецьк, 2006. 26 с.
73. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Знання, 2006. 439 с.
74. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств. *Інвестиції практика та досвід*. 2008. № 4. С. 40–44.
75. Ватченко О.Б., Тахмазова І.Б. Управління оборотним капіталом підприємства. *Економічний простір*. 2011. № 50. С. 193–200.
76. Дукаль Г.С. Управління обіговим капіталом та його вплив на фінансовий стан підприємств. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltnu//19_1/181_Dukal_19_1.pdf (дата звернення: 03.05.2022).
77. Кустріч Л.О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 3. С. 103–106.

78. Косова Т.Д., Роганова Г.О. Фінансовий механізм управління оборотними коштами підприємств: моногр. ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського. Донецьк, 2013. 232 с.

79. Басюк Т.П. Методичні підходи до оптимізації обсягу та структури оборотних активів підприємства. 2012. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/1370> (дата звернення 04.05.2022).

80. Баранников В.В. Синтез моделей підтримки прийняття рішень при управлінні оборотними активами підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11. Харків. 2010. 20 с.

81. Близнюк О., Сіфурова А. Управління оборотним капіталом підприємств торгівлі з позиції функціонально-відтворювального та структурно-класифікаційного підходів. *Економічний аналіз*. 2019. Том 29. №1. С. 68-77.

82. Роганова Г. О. Моделювання оборотних коштів підприємств за допомогою методів статистичного аналізу. *Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр.* Донецьк : ДонНУЕТ, Вип. 2009. 27. С. 476-484.

83. Степаненко О. А., Гострик О. А. Аналіз та прогнозування кругообігу оборотних коштів фірми з використання системи моделювання ANYLOGIC. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Економіка і менеджмент*. 2013. Вип. 5. С. 53-57.

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2018 р. Форма №1

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату пе- реходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	212	212	0
первісна вартість	1001	280	280	0
накопичена амортизація	1002	(68)	(68)	(0)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 079	2 993	0
Основні засоби	1010	77 626	65 282	0
первісна вартість	1011	378 969	379 475	0
знос	1012	(301 343)	(314 193)	(0)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	(0)	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	3 328	4 830	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	84 245	73 317	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	333 871	394 930	0
Виробничі запаси	1101	43 005	37 228	0
Незавершене виробництво	1102	248 103	339 968	0
Готова продукція	1103	1 765	17 679	0
Товари	1104	40 998	55	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	556 600	444 154	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	7 366	5 166	0
з бюджетом	1135	4	4	0

у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	61 991	1 738	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	755	45	0
Готівка	1166	0	0	0
Рахунки в банках	1167	755	45	0
Витрати майбутніх періодів	1170	417	440	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	2 600	5 942	0
Усього за розділом II	1195	963 604	852 419	0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	1 047 849	925 736	0

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На дату переходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	90 594	90 594	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	7 558	7 558	0
Додатковий капітал	1410	58 198	58 198	0
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	1 045	1 045	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-22 993	-19 061	0
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	134 402	138 334	0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1 327	1 328	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	336 661	286 000	0
Довгострокові забезпечення	1520	3 777	3 395	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви	1530	0	0	0
у тому числі:				
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0	0

резерв незароблених премій	1533	0	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	341 765	290 723	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	192 000	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	315 932	360 514	0
розрахунками з бюджетом	1620	58 616	36 003	0
у тому числі з податку на прибуток	1621	373	0	0
розрахунками зі страхування	1625	0	19	0
розрахунками з оплати праці	1630	1 512	1 584	0
одержаними авансами	1635	13	84 649	0
розрахунками з учасниками	1640	79	79	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	1 715	2 286	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	1 815	11 545	0
Усього за розділом III	1695	571 682	496 679	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	1 047 849	925 736	0

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2018 рік
Форма №2
I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	528 965	573 004
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(366 716)	(337 885)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	162 249	235 119
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	39 808	34 863
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(32 663)	(27 515)
Витрати на збут	2150	(102 986)	(114 190)
Інші операційні витрати	2180	(56 862)	(108 024)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	9 546	20 253
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	8	43
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(3 433)	(12 252)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(634)	(679)

Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	5 487	7 365
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 240	-1 925
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	4 247	5 440
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4 247	5 440

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	283 333	26 343
Витрати на оплату праці	2505	26 343	21 169
Відрахування на соціальні заходи	2510	5 924	4 502
Амортизація	2515	12 930	13 652
Інші операційні витрати	2520	233 773	252 676
Разом	2550	562 303	318 342

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	362 376 000	362 376 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,011720	0,015010
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,000000	0,000000
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

За 2018 рік

Форма №3

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попе- реднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	1 060 971	864 330
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	0	0
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	90 419	214 721
Надходження від повернення авансів	3020	315	249 345
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	9	28
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	119 559	70 911
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(531 634)	(404 651)
Праці	3105	(20 355)	(15 990)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(5 881)	(4 457)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(358 522)	(335 053)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(59 718)	(2 596)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(2 540)	(76 014)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(296 263)	(11 534)
Витрачання на оплату авансів	3135	(49 847)	(481 223)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(2)	(210 000)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(168 797)	(28 991)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	136 235	-81 030
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	0	0
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	60 210	0

Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(546)	(0)
Виплати за деривативами	3270	(1 055)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	58 609	0
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	14 341	243 000
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	(204 503)	(151 001)
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(5 244)	(10 441)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(0)	(0)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-195 406	81 558
Чистий рух коштів за звітний період	3400	-562	528
Залишок коштів на початок року	3405	755	204
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-148	23
Залишок коштів на кінець року	3415	45	755

Додаток Б

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2019 р. Форма №1

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату пе- реходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	212	184	212
первісна вартість	1001	280	273	280
накопичена амортизація	1002	(68)	(89)	(68)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2 993	26 304	2 993
Основні засоби	1010	65 282	74 977	65 282
первісна вартість	1011	379 475	276 906	379 475
знос	1012	(314 193)	(201 929)	(314 193)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	(0)	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	4 830	1 736	4 830
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	73 317	103 201	73 317
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	394 930	346 031	394 930
Виробничі запаси	1101	37 228	40 860	37 228
Незавершене виробництво	1102	339 968	291 201	339 968
Готова продукція	1103	17 679	13 970	17 679
Товари	1104	55	0	55
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	444 154	377 050	444 154
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	5 166	4 251	5 166
з бюджетом	1135	4	1 252	4

у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 738	139	1 738
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	45	334	45
Готівка	1166	0	0	0
Рахунки в банках	1167	45	334	45
Витрати майбутніх періодів	1170	440	528	440
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	5 942	1 932	5 942
Усього за розділом II	1195	852 419	731 517	852 419
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	925 736	834 718	925 736

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На дату переходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	90 594	90 594	90 594
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	7 558	0	7 558
Додатковий капітал	1410	58 198	0	58 198
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	1 045	0	1 045
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-20 223	94 167	-20 223
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	137 172	184 761	137 172
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1 328	0	1 328
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	286 000	255 621	286 000
Довгострокові забезпечення	1520	3 395	1 404	3 395
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви	1530	0	0	0
у тому числі:				
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0	0

резерв незароблених премій	1533	0	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	290 723	257 025	290 723
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	360 514	345 025	360 514
розрахунками з бюджетом	1620	37 165	26 039	37 165
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0
розрахунками зі страхування	1625	19	6	19
розрахунками з оплати праці	1630	1 584	1 975	1 584
одержаними авансами	1635	84 649	117	84 649
розрахунками з учасниками	1640	79	79	79
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	2 286	3 059	2 286
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	11 545	16 632	11 545
Усього за розділом III	1695	497 841	392 932	497 841
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	925 736	834 718	925 736

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2019 рік
Форма №2
I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	541 227	528 965
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(410 437)	(366 716)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	130 790	162 249
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	71 789	39 808
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(29 986)	(32 663)
Витрати на збут	2150	(120 830)	(102 986)
Інші операційні витрати	2180	(28 753)	(56 862)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	23 010	9 546
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	0	8
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(35 691)	(3 433)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(311)	(634)

Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	5 487
збиток	2295	(12 992)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 657	-2 402
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	3 085
збиток	2355	(14 649)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-14 649	3 085

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	346 101	283 333
Витрати на оплату праці	2505	35 675	26 343
Відрахування на соціальні заходи	2510	7 451	5 924
Амортизація	2515	14 348	12 930
Інші операційні витрати	2520	186 399	233 773
Разом	2550	589 974	562 303

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	362 376 000	362 376 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0,404250	0,085130
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,000000	0,000000
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

За 2019 рік

Форма №3

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попе- реднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	1 025 386	1 060 971
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	0	0
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	1 555	90 419
Надходження від повернення авансів	3020	594	315
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	9
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	337	119 559
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(624 907)	(531 634)
Праці	3105	(27 248)	(20 355)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(7 651)	(5 881)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(307 955)	(358 522)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(0)	(59 718)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(57 237)	(2 540)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(250 718)	(296 263)
Витрачання на оплату авансів	3135	(41 670)	(49 847)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(1 364)	(2)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(953)	(168 797)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	16 124	136 235
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	0	0
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	67	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	60 210

Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(0)	(546)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(1 055)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	67	58 609
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	1 125	14 341
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	(16 625)	(204 503)
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(0)	(5 244)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(0)	(0)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-15 500	-195 406
Чистий рух коштів за звітний період	3400	691	-562
Залишок коштів на початок року	3405	45	755
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-402	-148
Залишок коштів на кінець року	3415	334	45

Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу: Викуп акцій	4260	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій	4265	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій	4270	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Придбання (продаж) некон-трольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	4295	0	0	0	0	0	0	0	0	-14 649	0	0	-14 649
Залишок на кінець року	4300	90 594	0	0	0	0	0	0	0	94 167	0	0	184 761

Додаток В

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2020 р. Форма №1

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату пе- реходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	184	421	212
первісна вартість	1001	273	543	280
накопичена амортизація	1002	(89)	(122)	(68)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	26 304	668	2 993
Основні засоби	1010	74 977	65 749	65 282
первісна вартість	1011	276 906	286 835	379 475
знос	1012	(201 929)	(221 086)	(314 193)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	(0)	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	89 968	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	1 736	3 822	4 830
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	103 201	160 628	73 317
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	346 031	312 707	394 930
Виробничі запаси	1101	40 860	31 402	37 228
Незавершене виробництво	1102	291 201	265 489	339 968
Готова продукція	1103	13 970	15 814	17 679
Товари	1104	0	2	55
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	377 050	258 290	444 154
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	4 251	1 190	5 166
з бюджетом	1135	1 252	1 360	4

у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	139	1 126	1 738
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	334	1 924	45
Готівка	1166	0	0	0
Рахунки в банках	1167	334	1 924	45
Витрати майбутніх періодів	1170	528	659	440
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	1 932	2 704	5 942
Усього за розділом II	1195	731 517	579 960	852 419
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	834 718	740 588	925 736

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На дату переходу на МСФЗ
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	90 594	90 594	90 594
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	7 558
Додатковий капітал	1410	0	61	58 198
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	0	0	1 045
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	94 167	103 394	-20 223
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	184 761	194 049	137 172
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	1 328
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	255 621	89 567	286 000
Довгострокові забезпечення	1520	1 404	1 926	3 395
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви	1530	0	0	0
у тому числі:				
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0	0

резерв незароблених премій	1533	0	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	257 025	91 493	290 723
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	345 025	398 491	360 514
розрахунками з бюджетом	1620	26 039	43 930	37 165
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0
розрахунками зі страхування	1625	6	6	19
розрахунками з оплати праці	1630	1 975	690	1 584
одержаними авансами	1635	117	116	84 649
розрахунками з учасниками	1640	79	79	79
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	3 059	1 780	2 286
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	16 632	9 954	11 545
Усього за розділом III	1695	392 932	455 046	497 841
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття				
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	834 718	740 588	925 736

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2020 рік
Форма №2
I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	546 456	541 227
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(391 222)	(410 437)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	155 234	130 790
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	162 853	71 789
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(24 906)	(29 986)
Витрати на збут	2150	(130 207)	(120 830)
Інші операційні витрати	2180	(153 869)	(28 753)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	9 105	23 010
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	13 286	0
Інші доходи	2240	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(13 791)	(35 691)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(1 498)	(311)

Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	7 102	0
збиток	2295	(0)	(12 992)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1 867	-1 657
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	8 969	0
збиток	2355	(0)	(14 649)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	8 969	-14 649

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	372 174	346 101
Витрати на оплату праці	2505	24 597	35 675
Відрахування на соціальні заходи	2510	5 618	7 451
Амортизація	2515	19 190	14 348
Інші операційні витрати	2520	225 395	186 399
Разом	2550	646 974	589 974

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	362 376 000	362 376 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,247510	-0,404250
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,000000	0,000000
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

За 2020 рік

Форма №3

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попе- реднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	844 013	1 025 386
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	0	0
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	377	1 555
Надходження від повернення авансів	3020	111	594
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	0
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	905	337
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(455 152)	(624 907)
Праці	3105	(21 100)	(27 248)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(5 478)	(7 651)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(296 408)	(307 955)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(57 746)	(57 237)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(238 662)	(250 718)
Витрачання на оплату авансів	3135	(52 545)	(41 670)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(744)	(1 364)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(456)	(953)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	13 523	16 124
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	0	0
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	46	67
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0

Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	(0)	(0)
необоротних активів	3260	(0)	(0)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	46	67
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	0	1 125
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	(11 838)	(16 625)
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(0)	(0)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(0)	(0)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-11 838	-15 500
Чистий рух коштів за звітний період	3400	1 731	691
Залишок коштів на початок року	3405	334	45
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-141	-402
Залишок коштів на кінець року	3415	1 924	334

Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників:													
Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу:													
Викуп акцій	4260	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій	4265	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій	4270	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	4295	0	0	0	0	0	0	0	0	8 969	0	0	8 969
Залишок на кінець року	4300	90 594	0	0	61	0	0	0	0	103 394	0	0	194 049